

Тематичний літературний номер
Tematické literárni číslo
Культурно-політичний часопис для українців
у Чеській Республіці
Kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice
№ 2/2018, рік XXVI | č. 2/2018, ročník XXVI
www.ukrajinci.cz

ПОРОГИ

КРАЙ ШУГАЇВ...

Перша українська
документальна книга про
легендарного карпатського
розвійника

У літературному числі можна ознайомитися із уривками та перекладами

Дітям: Павел Шрут, «Шкарпеткохери»
Серйозним романтикам: Марія Іляшенко, «Історія сорочки»
Мігрантам: Віта Гончарова-Ямбурова, «Моя Чехія, Моя Словаччина»
Краєзнавцям: Олександр Гаврош, «Останній опришок Микола Шугай»
Дорослим: Максим Бутченко, «Художник війни»
Богемістам: Ольга Смольницька, «Поезії»

Любі читачі!

Перший цьогорічний спецвипуск «Порогів», присвячений літературі, сподіваємося, оцінять чеські україністи, українські богемісти, перекладачі або ж ті люди, які саме зараз вивчають якусь із цих наших мов. Оскільки у номері – чимало паралельних текстів чеською та українською мовами, то, мабуть, зручно порівнювати їхню соковитість, звороти, синонімічне багатство чи майстерність перекладача або перекладачки.

Перші сторінки – для дітей. Відкривають число кумедні істотки – шкарпетожери. Так, йдеться саме про них, відомих чеських «ліхожрутів», герояв книг та мультиков. У вас же також завжди пропадають шкарпетки? З ящика, після прання, або навіть – ось жах! – нові?! І завдяки Павлу Шруті, Галині Мікліновій і тепер ось перекладачеві на українську Олександрові Стукалові ми нарешті зможемо дізнатися таємницю зникнення другої шкарпетки з пари! У всьому винні – Непарні Шкарпетожери! Вони живуть практично в кожному будинку, і вони майже всі – мирні і безпечні. Але у їхньому маленькому світі є свої злочинці, інтриги, зрада, дружба і інші хвилювання.

Далі маємо переклад віршів, також із чеської на українську. Цього разу киянка Ірина Забіяка перекладає доволі інтимні, поетичні спогади – у дитинстві також киянки, а нині пражанки – Марії Іляшенко. У наступному номері ми розмістимо розмову, де вона розповідає про свій переїзд у дитинстві до Праги, як змінивала школи, вчила мови, як все це сприймала і як тужила за рідною українською столицею.

Далі маємо також емігрантську тему – уривок із книги відомої словацької письменниці Віти Гончарової-Ямборової, яка вийшла в Україні минулого року. Це – шоста книжка серії «Відкрій світ» видавництва «Кмбукс». Вона розповідає про Чехію і Словаччину – але не як туристичний путівник, а вустами авторки родом з України, котра проживала в Празі з підліткового віку, а нині живе у Словаччині. Віта Гончарова-Ямборова стала відомою письменницею-детективисткою. Але в українській книзі вона ділиться своїми спогадами про те, як відкривала для себе ці краї, мову і людей, їхню культуру й традиції, знаходить подібне до Україні і відмінне, смішне і сумне. Авторка веде у часі і просторі, широко ділиться своїми відкриттями, спогадами і планами, завдяки їй читач дійсно відкриває собі незнаний раніше світ, навіть якщо йому вже доводилося бувати у цих країнах.

Також звертаємо увагу читачів на документальні розповіді відомого журналіста і письменника Олександра Гавроша про одного з останніх українських опришків Миколу Шугая (1898–1921). Постать закарпатського розбійника досі є творчою інспирацією для чехів, які знають його з відомого зі школи твору Івана Олбрахта та мюзиклу у стилі «бітлів» чи «гілпі» з 1978 року. Про Шугая й досі видають книжки, ставлять п'єси, знімають фільми й пишуть статті. В Україні про Миколу Шугая знають мало. Досі документальної книжки про нього для широких читацьких кіл не видавали. Значна частина у виданні приділена чеським першоджерелам, які вперше оприлюднюються українською. Коментуючи вихід книги, автор з певною долею іронії назначив: «Найдивнішим є те, що книжку про Закарпаття легше видати в Тернополі, ніж в Ужгороді. Це все, що треба знати про закарпатський патріотизм». На завершенні маємо злобденнє: війну на Донбасі. У центрі роману Максима Бутченка – частково автобіографічна, реальна історія двох братів: Антона, котрий не став художником, як мріяв, а змушений був заробляти гроши в шахті. У серці – нереалізований талант, навколо – злидні і тяжкі побут. І коли починається Євромайдан, а згодом – і війна, він знаходить себе в антиукраїнському «опоганенні». Другий брат, Сергій, – повна Антонова протилежність, він матеріально забезпечений, живе за кордоном і підтримує Україну. Чи зможуть вони порозумітися в світі, де стикаються ненависть і любов, справедливість і жорстокість, життя і смерть.. У кожній главі досить чітко показано, як людьми маніпулює російська пропаганда, чому вони стають колаборантами, яким важким вантажем є спадок радянського минулого. Книга відкриває очі малінформованого західного читача на складну ментальність звичайного луганського шахтаря, його безпросвітні, депресивні будні. Весь час читача не залишає почуття неясності, що страшніше для жителів цього краю – звичайне життя перед шахт, копанок, горілки і гробішів, або війна. Книга задається питанням, чому нині, у інформаційно насыченному суспільстві, так легко маніпулювати людьми.

І завершуємо номер «празькою поезією» кримської авторки Ольги Смольницької. Сподіваємося, спеціальне видання вас зацікавить, як і самі твори, уривки з яких ми розміщуюмо! Весняного Вам настрою!

Lichožrouti Шкарпетожери

ТЕКСТ: Павел ШРУТ

Переклад: Олександр Стукало

Під час минулорічного львівського Форуму книговидавців презентували дитячу книжку популярного письменника Павла Шрута – «Шкарпетожери». Павел Шрут та ілюстраторка Галина Міклінова розповіли дітям та їхнім батькам про загадкових таємничих істот, які нишком поідували людські шкарпетки. Ця відома у світі чеська трилогія книжок у перекладі молодого кіївського перекладача Олександра Стукала вийшла друком у видавництві «Школа»¹.

Павел Шрут народився у 1940 році у Празі. Після закінчення англійської та іспанської філології на Філософському факультеті Карлового університету був редактором видавництва «Наше військо», але від 1971 аж до 1997 року, коли став працювати на радіо, був людиною вільних професій. Хоча за «нормалізації»

¹ Шрут Павел. Шкарпетожери. Шкарпетожери повертаються Шкарпетожери завжди поряд. Трилогія – Харків: видавничий дім «Школа», 2017-2018. – 232 с., 184 с., 232 с. Придбати можна на унтернет-крамниці видавництва schoolbook.com.ua. ціна за комп’ю книгу: 185 грн.

його твори виходили лише у самвидаві, він став відомим чеським поетом, перекладачем, фейлетоністом, автором багатьох дитячих книг і текстів пісень. Три книги «Шкарпетожерів» (чеською – «Lichožrouti»²), які вийшли у 2008 році у видавництві «Пасека» стали його одним із найвідоміших творів, були кілька разів перевидані і перекладені до багатьох мов. Книгу ілюструвала Галина Міклінова (нар. 1970 року в Остраві), яка згодом стала режисеркою і одноіменного мультиплікаційного серіалу, який вийшов у 2016 році. Її ім’я також тісно пов’язане із кумедними шкарпетковими гурманами. Трилогія про них отримала премію «Магнезія Літера» у 2009 році, а через два роки названа «Книгою десятиліття для дітей та молоді».

² Šrut Pavel, Miklinová Galina. Lichožrouti – komplet – Praha: Paseka, 2015. 2. vydání. Počet stran: 640. Cena na stránkách paseka.cz: 799 Kč.

Pastička na ponožku

Pan Vavřinec opravdu nosil každou ponožku jinou. Na levé noze červenou, na pravé černou, jindy hnědou a šedivou, ale někdy i zelenou a modrou, přestože si pamatoval, co mu maminka v dětství říkávala: «Zelená modrá, pro blázna dobrá!»

Z toho lze usoudit, že to z jeho strany nebyl žádný módní výstřelek nebo roztržitost, nýbrž holá nutnost.

Pan Vavřinec totiž nikdy po ránu nenašel v celém bytě ponožku do páru.

Všecky byly liché!

Kolikrát už obrátil zásuvky prádelníku, protřepal každý hadřík v koší na špinavé prádlo, rozebral pračku, vymetl všechny kouty, i do trumpetu se podívala.. a nic.

Nikdy tu druhou ponožku nenašel.

Navečer si od sousedky Smutné vypůjčil kočku, protože celkem rozumně usoudil, že ten zlodějíček ponožek musí být myš.

Kočka prošmejdila každou skulinku, na žádnou myš nenarazila, ale něco přece jen našla.

Z polohou ponožku!

Byl to jen poloviční úspěch, ale i tak se pan Vavřinec zaradoval a bez meškání se vypravil na nákup.

V jednom velkém železářství po dlouhém pátrání našel a zakoupil deset pastiček.

«Řádí vám doma myši, co? Nejlíp je nalákaté na špek nebo na kousek tvrdého sýra,» usmála se povzbudivé paní pokladní.

Pan Vavřinec o tři kroky ustoupil, vysoukal si nohavice a ukázal ji své ponožky (modrou a zelenou) a pravil:

«Kdepak na špek. Na ponožku!»

Paní pokladní spráskla ruce. Od rána měla u pokladny nával a teď ještě tohle.

Měla by zákazníkovi vysvětlit, že na ponožku se žádná normální myš nechytí. Už otvírala pusu, že mu to řekne, ale včas se zarazila.

Розпаровані шкарпетки

Pan Vavrinec справді носив різні шкарпетки. На лівій нозі – червону, на правій – чорну, часом – брунатну та сіру, інколи зелену й синю – хоч і пам'ятав, як у дитинстві мама казала йому: «Зелена чи брунатна – для дурника придатна!»

Звідси можна зробити висновок, що різні шкарпетки були для нього не модною витівкою й не наслідком неуважності, а мало не потребою.

Зранку панові Vavrinco ніколи не вдавалося знайти в усьому помешканні пари однакових шкарпеток.

Усі були розпаровані!

Він уже й шухляди в комоді висував, і кожну одежину з копішкою для брудної білизни витрушував, і пральну машину розбирав, і з кутків пилку вимітив, і в сурму зазирав... але всюди було порожнью.

Пари однакових шкарпеток він ніколи не знаходив.

Увечері позивач у сусідки Смутної кішку, бо дійшов цілком логічного висновку: шкарпетковий крадій, вочевидь, то миша. Кішка обнишпорила всі шпаринки, мишів не виявила, але щось таки знайшла.

Напівзіденьу шкарпетку!

Це, звісно, була лише половина успіху, але пан Vavrinec усе одно зрадів і, не гаючи часу, виrushив на закупи.

В одній великий крамниці залізних виробів, усе передивившись, знайшов і купив десять мишоловок.

«Миši дошкуляють? Найкраща приманка – сало чи шматочек твердого сиру!» – підбадьорливо усміхнулася пані продавчиня.

Пан Vavrinec відступив на три кроки, закотив штани, показав шкарпетки (синю й зелену) і сказав:

– Та яке сало! Шкарпетка!

Пані продавчиня сплеснула руками. Від самого ранку – черги, а тут іще й це.

Вона хотіла пояснити покупцеві, що на шкарпетку ніяка

prošloural prostor pod postelí, i balkón prozkoumal, ale žádného vetřelce neobjevil.
A protože nebyl z těch lidí, kteří si rádi moří hlavu záhadami, luští křížovky a v novinách se ze všeho nejdřív vrhnou na sudoku, otevřel konzervu olejovek od pana Li-ku, ukrojil si dva krajice chleba a v klidu povečeřel.
Teprve pak začal po bytě roznášet pastičky. Do každé dal kousek té rozkousané ponožky, kterou za postelí objevila kočka paní Smutná.
Město za okny potemnělo a na noční oblohu se chystal vykulit měsíc. Čas jít spát.
Byl úplněk a pan Vavřinec usinal s vědomím, že ho čekají divné sny. Vždycky je za úplňku mival.

Hihhi, já jsem Hihlik

Měsíc na obloze byl velký a kulatý jako poklice na prádelní hrnec. A svítí balkónovými dveřmi rovnou na spícího pana Vavřince.
Ramses a Tulamor junior se schovali do proutěného koše na špinavé prádlo.
Byla to chytrá skryš. Nikoho – ani pana Vavřince – neváhal vyzavazat z koše špinavé spodky a pak je tam zase vracet.

Hihlik zmizel v pokojíčku za stěnou kuchyně, kde s dědou bydleli. Kolem půlnoci se pan Vavřinec přestal převalovat a tvrdě usnul. Bratranci vylezli ze skryše.

«Dost jsme si užili, co?» smál se Ramses.

«Dost? Já ještě nemám dost, dal bych si nášup.»

Tulamor junior chodil po kuchyni a přemýšlel, co by se tu tak dalo rozbit.

«Sakra!» řekl najednou pevně Hihlik. «Prestaňte se tu chovat jako doma a vypadněte!»

«No ne! Náš slušný bratránek řekl vypadněte! Co ty na to,

Tulíku?»

Tulamor junior neodpověděl, protože zrovna objevil pod postelí jednu z pastiček.

«Chachacha! Past!» zaječel smichy tak hlasitě, že se pan Vavřinec odkopal.

Měsíc teď svítí na jeho hubené lýtko a bílé chodidlo s bachratým palcem.

Bratránkům zasvitily oči. Oba dostali stejný nápad.

«Chytme mu... palec... do pastičky!»

Drželi pastičku každý z jedné strany a opatrně se blízili k nic netušícímu palci pana Vavřince.

«Ne!» vyjekl Hihlik a skočil po pastičce. Chtěl ji tém mizerům vyrazit z ruky, ale...

CVAK! Pasticáka se zacvakla.

Hihlikovi vyhrkly bolesti slzy. Ležel na zemi, nenáříkal, jen tiše sykal. Konečně bratránky přešla legrace, ale ani je nenapadlo, aby Hihlikovi pomohli.

Mrkli jeden na druhého, pak na pootevřené dveře na balkón – a vzali roha.

Hihlik se oprel o postel a chtěl se postavit. Šlo to ztěžka, protože mu pravou nohu stiskla pera pasti.

Musí odskákat do bezpečí.

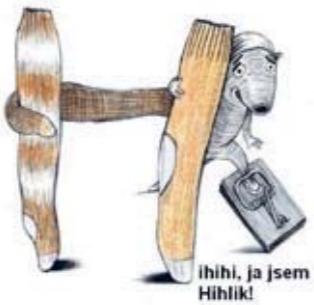
Napřimil se a poskočil. Pero nepovolilo, zato mu noha uklouzla po stále ještě mokré podlaze.

Hihlik narazil hlavou o noční stolek. Pan Vavřinec tu měl vždycky při ruce sklenici vody.

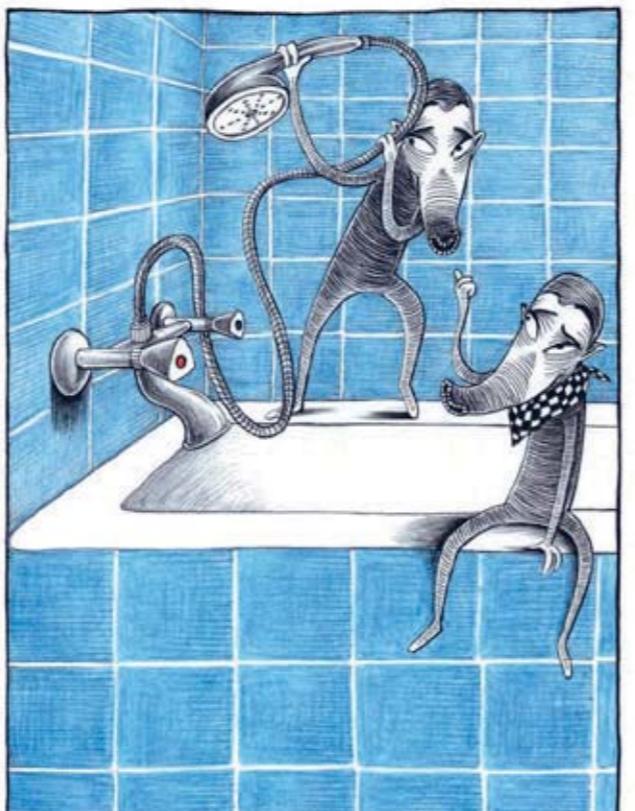
Sklenice se rozkývala, spadla... a rozbita.

Třesk rozbitého skla spáče okamžitě probudil.

Pan Vavřinec se posadil na posteli a v měsíčním světle spatřil Hihliku. Při úplňku je všechno možné, řekl si. Ale pro jistotu se zeptal:

kíška paní Smutnoj. Město za věkami pochornilo, i na níčne nebo zbiravši vikotitisa měsíč. Čas iťi spati. Bula povňa, i pan Vavrinec zasínava, знаюci, že jeho chekajú dívni sni. Voni zavždi jomu sniliši na povný měsíč.

...Vběhl do koupelny a objevil tam ruční sprchu.
...zabíg do vannoi i zhajšov tam dush

Нічна пригода

Місяць на небі був великий і круглий, немов кришка від віварки. Крізь балконні двері він світив просто на сплячого пана Вавринця.

Рамзес і Туламор скovalи в плетений кошик із брудною близиною.

Це вони добре вигадали. Ніkomu ne подobaється vikiidati з кошика брудні trusi, a potom iž znova tudi zbirati. Panoví Vavrinco těž ne podobaloся.

Хихотунець зник у кімнатці за кухонною стіною, де вони й жили z dídusem.

Близько опівночи пан Vavřinec припинив kruhititsi й mězno zasnub. Brati viližli zí skovanki.

– Garnenky pobaviliši, skажi? – smiavša Ramzes.

– Garnenky? Meni malo, ja хочу добавки.

Tulamor-molodšíj hodiv kuchneju jí mirkuvav, що b jeho rozbity.

– Chort zabirai! – raptom grubo sказав Хихотунець. – Pripiňit' povodititsi tut jk u sebe vdoma i vimitaitse gety!

– Ti divi! Nas vixovanij bratik sказав «vimitaitse»! Jak ce tob, Tuliku?

Tulamor-molodšíj ne vídoviv, bo same zhajšov píd lžikkom odnu z mišolovok.

– Ha-ha-ha! Kapkan! – zaregotav vín tak голосно, що pan Vavrinec skinuv iz sebe kovdr.

Tepor měsíč svítiv na jeho hudu litku ta bílu stupnju z tov-

stym velykym pálzcem.

U bratív zasjali oči. Obom spalo na dumku te same. «Спíjmaємо... його палец... у мишоловку!»

Тримаючись за мишоловку з обох bokiv, вони обережно наближалися до пálzca pana Vavrinca, який níčho ne pídزrzuval.

– Hi! – zójknuv Xihotunec i stribnuv do pastki. Vín хотів вирватi ijj u cih negidnikiv, ale... KLAZ! Мишоловка заклацнулась.

Від болю na очi Xihotuncev navernuлися слъzzi. Він лежав dolí, ne plakav, a лише тихо сичав. Brati naresheti priplinili kartutavati, ale im i na dumku ne spalo dopomogti Xihotuncev. Voni zirknuli один na odnoho, vibiigli križ prochinéni dveri na balkon – i dali drala.

Xihotunec sperся na lžikk i sproubuvav pídvetsisya. Ce bulo vajko, bo prawu nogu stiskali zapisni želapi. Treba dostribati do bezpečnega mísca.

Vín viprostavsej i zastriba. Prужina ne vídpuskala, нога kovznuła na doci ſe mokrý pídlzoz.

Xihotunec udarivsya головою ob malen'kij stolik, щo stoyav biala lžikk. Pan Vavrinec tam zavždi staviv sobi sklyanku vodi. Sklyanka hitnula, vpla... i rozbila.

Trísk rozbitygo skla mittio rozbudiv splyacho. Pan Vavrinec pídwivis u lžikku jy u svítli měsíča pobachiv Xihotunca.

«Коли povňa, все може бути», – podumav vín. Ale dla pewnosti spitasv:

- Ti ne miša?
- Xi-xi-xi, ja Xihotunec!
- A ŷo takie «xihotunec»? Якийсь гризун? – A potom boyazko utochniv: – Ti bezpečnij? Ne kusaesj?
- Xi-xi-xi, ja ludej ne kusaю! Tílki škarpetki. Bo ja škarpetkojer, a Xihotunec – ce moe im'ya.
- Kumedne im'ya, – pírhnuv pan Vavrinec.
- Ja těž tak dumaю, – sumno pídtaknuyv škarpetkojer.
- A ŷo ti v meně tut robiš?

Krúglj měsíč za věknom tak magično svítiv, щo panoví Vavrinco zovsím ne zadalisa dívno taká dружня rozmova.

Xihotunec mowčav. Vín же ne mít sказатi: «Розуміє, пане Vavrinco, ja tut iž vami dílu škarpetki. Odnu zavždi liša vam, a drugu mi z dídusem uminaem». – Я тебе pitaio! – burknuv pan Vavrinec, dauchi zrozumiti, xto tut gospodar.

– Я вам use pojšnjo, tílki vypustſt' men, bud' laska. Я vtrapiv u pastku, osci dívīt'sya!

Pan Vavrinec liše zaраз поміtiv, щo ця dívna ištota zastrýglia míž želapami postavlenoi vchora mišolovki.

– Справdi, vibach, – vídpoziv vín i poslabiv prужinu.

Pružina roztýglasja, Xihotunec vyskochiv, a zvýlivivshis, jakusy mít dumat, chi ne dati drala, ja ce zrobili jeho spritnji brati.

Ale víd ciéti dumki jomu zrazu stalo sormno. Xihotunec široko podýkuvav panoví Vavrinco i poobičayv, щo nadalj iho škarpetok navitje ne torknetysya.

– A jačko zaohocete, mi z dídusem víd vas navitje pereidemo, – uročisto zakínciv vín svoju promovu.

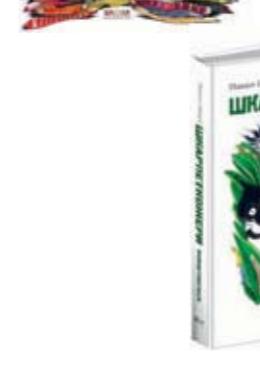
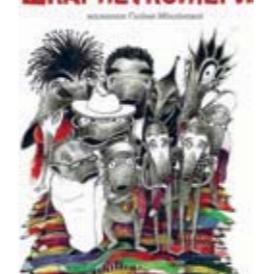
Pan Vavrinec vibalushiv oči.

– Ňo? Ti tut u meně живеш? – Vín začapav rotom povitry. – Ňe ŷi iž jačimo dídusem?

– Ce mít dídusey, pané Vavrinco, vín mené vixovav, kolí bátki poihali za kordon, ale vín už zovsím staren'kij, navitje nadvír ne vixodit, – vidushiv iz sebe Xihotunec, a na pana Vavrinca opustila vajka vtom.

– Chuš, ti, Xihotunco, ja bílsh níčho ne хочу чuti, báčiti i znati, bo все ce meni tílki snitsej. Ja prosto ѻe ne prokinyuvsej. Meni tílki snitsej, ѻo ja vstav i balačau tut iž jačimo miršavim škarpetkojerom. Розуміš? – Pan Vavrinec pozíchnuv i nakriv głowu podushkoju. Tomyli лиše rozpačlivivo sказav: «Хи-хи-хи». I почovgav dodomu, do swojej kímnatki.

Павел Шруг
ШКАРПЕТКОЖЕРИ
иллюстрации Галина Міщенко

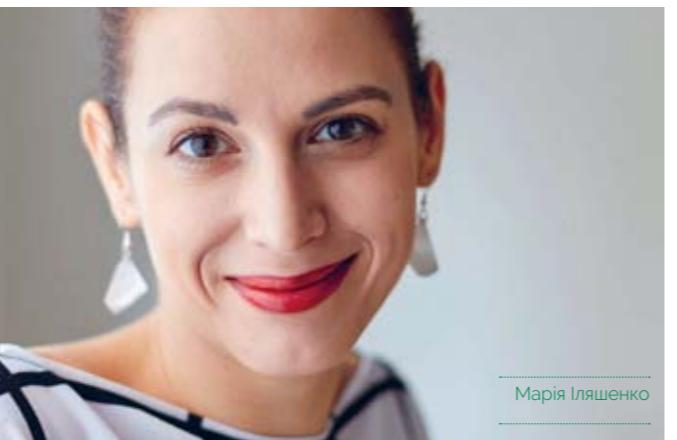
Dějiny košile / Історія сорочки

Вірші Марії ІЛЯШЕНКО
Переклад Ірини Забіяки

Перекладачка і поетеса Марія Іляшенко народилася у столиці України у 1983 році у родині з українськими, польськими та чеськими коренями. На початку 1990-х із родиною у рамках переселення волинських чехів переїхала до містечка Поліце над Метуї неподалік Находа у Краловоградецькому краї. Після закінчення празького Карлового університету нині проживає у чеській столиці і перекладає з російської, польської та української мов на чеську.

Вона переклала цикл віршів Юрія Андрушовича «Пісні мертвого півня» та «Індія», фрагмент із роману «Дванадцять обручів», роман братів Шаргородських «Єрусалимські сни» та інші. Її переклад книги Олега Криштопи «Україна: масштаб 1:1» був виданий у видавництві «Докоран» і вийшов завдяки попередній збірці читачів та прихильників на сервері hithit (уривок можна прочитати у літературному випуску «Порогів» № 3 за 2016 рік). Збірка її поетичних творів «Осін прямує на південь», яка вийшла у видавництві «Гост» у 2015 році, була номінована на премію «Магнезія Літера».

Її оповідання були опубліковані у різних журналах. Виступала на фестивалях поезії «Київські лаври» у 2016 році. Була редакторкою ревю «Лабіrint», нині працює у видавництві «Словарт». У наступному числі «Порогів» можна буде почитати цікаве інтерв'ю із поетесою, нині ж пропонуємо вашій увазі кілька її віршів разом з перекладом авторства київської богемітки Ірини Забіяки.

Марія Іляшенко

πέμψω δ' ὅπῃ μιν κραδίῃ θυμός τε κελεύει τε κελεύει
Ted můžeš vstát a jít, kam tě vede tvé srdece a tvá duše*

Odysseia XVI 81 a XXI 342

Тепер ти можеш встати і піти туди, куди веде тебе твоє серце і твоя душа
Одіссея, XVI 81 i XXI 342

Aspekt vosku

Moji rodiče nevěděli, co je to androš,
znali jen čaj na půlnočních kuchyních,
poslouchali desky, které mi nepatří
neznámé symfonie v cizích tóninách
říkali mi běž, říkali skoč, říkali nikdy se ničeho neboj.

Náš dům před mým narozením vypadal jako úl:
byl to šestihran s dokonalým tvarem,
všechno se do mé otisklo jako do vosku,
myslela jsem, že až vyrostu, prožiju jejich životy,
ale stala jsem se jen sama sebou.

Aspekt ostrova

Moje matka byla hotová penelopa:
pořád tkala obklopená ženichy
a pořád čekala na mého otce.
Meandry, pletence, antemiony

a ostatní vegetabilní a kandelábrové vzory
proto rozeznám od raného dětství,
kdy má matka promluvala k otcově košili.
Co říkala nikomu nepovím,

opakovala jména nymf a nevýznamných bohyň?
Říkala, že základní aspekt kuchyně je bílý stůl?
Že základní aspekt košile je košile?
Že základní aspekt ostrova je touha odplout.

Складник воску

Moji bátky ne znali, že také «андрош»,
znali лише чай на опівнічних кухнях,
слушали платівки, які мені не належать,
невідомі симфонії у чужих тональностях
казали мені «йди», казали «стрибай», казали «ніколи нічого не
бійся».

Наш дім до моого народження був схожий на вулик:
був то шестигранник ідеальної форми,
у мені, як у воску, відбілося все,
я думала, що коли виросту, проживу інші життя,
а стала лише сама собою.

Складник острова

Моя мама була зовсім як пенелопа:
постійно ткала, оточена нареченими,
і постійно чекала моого батька.
Меандри, плетенки, антеміони

та інші рослинні і канделябріві узори
я розпізнаю від самого дитинства,
коли моя мама говорила з батьковою сорочкою.
Що саме говорила, я не скажу ні кому,

повторювала імена німф і незначних богинь?
Казала, що основний складник кухні – це білий стіл?
Основний складник сорочки – сорочка?
Основний складник острова – бажання відплисти.

Aspekt nitě

Aby se toto město stalo mým domovem,
ne příteží, musela bych v něm najít
mnohem víc japonských zahrad
s mnohem víc tůjemi a mosty
a mnohem víc nosných konstrukcí,
které unesou víc než čtyři sta tun,
muselo by poplatit všechny své barokní kopule
a mnohonásobně zmnožit své korunovační klenoty.
Musela by dojít ta neviditelná neprůhledná nit,
která mě poutá k jinému městu.

Aspekt kolonialismu

Černý čaj londýnské koloniální společnosti
s indickou tanecnicí s nejužším pasem
a dokonale sférickými prsy jako u palmy
stával v kuchyni na knížní polici.

Opět ji potkám za třicet let v ruské večeřce:
její krivky o něco zhrubly, je to však pořád ona
a pořád neopustila svou plechovou vlast,
jejíž jméno je darjeeling.

Matka ji později spálí na hranici spolu
s tajnými vědami a dalšími poklady.
V mé planoucím srdci je však dost místa
pro všechny tanecnice ze všech provincií
a pro všechny bohy.

Aspekt košile

Na svůj pohreb si vezmu tvoji košili,
kterou sis koupil na mé vystoupení,
sestoupím pro tebe do nejhlubšího pekla,
porazím všechny démony holýma rukama
anebo tupým nožem.

který od dětství nosím v kapsě svých kalhot.
Věnem jsem dostala nejrychlejší lodě,
bezpočet košil a umění vstát a jít
a svůj domov si nést
všude s sebou.

Ikarus

Vyjít z uzamčených pokojů, vyjít z odemčených pokojů,
copak jsme si ve skutečnosti kdykoli přály něco jiného,
copak si vůbec lze přát něco jiného, když
tě dům přeroste výškou šestnácti patér?

Ale z té výšky ouha vidiš Severní ulici,
na které vždycky vane jako z fjordu nebo
jako z pouště, autobusy jezdí pískem, mají na boku jméno,
všechno se jednoznačně děje venku.

Je jedno, jak to skončí, ale proč by ne dobré?
Ikarus první vzduchoplavec i oběť leteckého neštěstí
vyndá z kapsy krabičku s náhradním voskem
a nebo prostě vykročí po vodě jako jiný hrdina jiné knihy.

Складник нитки

Щоб це місто стало моїм домом,
а не тягarem, я мала б у ньому знайти
набагато більше японських садів
набагато більше туй і мостів
і більше опорних конструкцій,
які витримують понад чотириста тон,
йому треба було б позолотити всі свої барокові купола
і значно збільшити кількість королівських регалій.

Мала б закінчитися та незрима неявна нитка,
що в'яже мене до іншого міста.

Складник колоніалізму

Чорний чай лондонської колоніальної компанії
з індійською танцівницею з найтоншою талією
і идеально кулястими грудьми ніби з пальми
стояв у кухні на книжковій полиці.

Я знову зустріну її через тридцять років у магазині російських
продуктів:
її лінії стали трохи грубішими, та це та сама вона
все ще не покинула свою бляшану батьківщину,
що зв'ється дарджилінг.

Потім мама спалить її на кордоні разом
із секретними знаннями та іншими скарбами.
У моєму палкому серці все ж досить місця
для усіх танцівниць із усіх провінцій
і для всіх богів.

Складник сорочки

На свій похорон я вдягну твою сорочку,
яку ти купив собі до моего виступу,
я зайду для тебе до найглибшого пекла,
здолаю усіх демонів голими руками
чи тупим ножем.

який з дитинства ношу в кишенні своїх джинсів.
У придане мені дісталася найшвидші човни,
безліč сорочок і вміння встати і піти
і дім свій нести
скрізь із собою.

Ikarus

Вийти із зачинених кімнат, вийти із відчинених кімнат,
хіба ми насправді колісъ чогось іншого,
хіба взагалі можна хотіти чогось іще,
коли твій дім вищий за шістнадцять поверхів?

Але з цієї висоти – ого! – видно вулицю Північну,
на якій завжди дме ніби з форду чи з пустелі,
автобуси іздаєт по піску, на боці в них ім'я,
все човеди відбувається ззовні.

Все одно, як це завершиться, але чому б не добре?
Ікар – перший повітроплавець і жертва аеронегоди –
вийме з кишенні коробочку запасного воску
чи просто виrushить по воді, як інший герой іншої книги.

Моя Чехія, моя Словаччина

ТЕКСТ: Віта ГОНЧАРОВА-ЯМБОРОВА¹

Віта Гончарова Ямборова дитячі та студентські часи провела у західноукраїнському п'ятдесятисічному місті Долина. «У 1993 році, у шістнадцятирічному віці, я переїхала з України разом з батьками до Праги. Вітчим має сім'ю в Подолі, я тут і зустрілася зі своїм майбутнім чоловіком, із 2002 року ми живемо у Словаччині», – розповідає письменниця. В самому центрі Європи вона вивчила чеську мову, і після переїзду до Словаччини вона досконально вивчила і словацьку. Є авторкою кількох детективних та «жіночих» романів – «Охоронниця» («Bodyguardka», 2016), «Я – відьма» («Som bosorka», 2012) та інших. «При написанні цих романів я вже думала словацькою мовою. Вона чудова. І коли словак зі мною розмовляв, я була зачарована», – розповідає Віта.

Чехи і собаки

У Чехії немас бездомних собак, у всіх тварин є господарі. Якщо раптом на вулиці з'являється собака без господаря, і це помічають люди, то вони викликають поліцію. Поліція ловить собаку, відвозить її в спеціальне місце, де собаку перевіряють на наявність чіпу. Майже у всіх собак є чіп і паспорти, в яких указується власники і місце проживання. Якщо собака загубилася, то її, саме за допомогою чіпу, повертають господареві.

Я про них уже знала, бо на той час жила в Словаччині, і подружки давали попробувати. Вони їх тут готують на спосіб відбивних – шніцелі. І тато, весь такий гордий, сидів на передньому сидінні машини дядька Толіка з бедлами в обох руках. По дорозі додому ми зупинилися в магазині, щоб купити панірувальні сухарі, потрібні для цієї справи.

Чекали на маму, а в цей час біля машини проходило троє хлопців. Побачивши

в татових руках гриби і гордість на його лиці, вони від несподіванки аж зупинилися, а потім почали сміятися:

— Дивись! Мухомори знайшов.

Але ті «мухомори» ми потім із задоволенням з'їли. Правда, першою їх попробувала мама. Мовляв, на всякий випадок.

...І ось під час нашого грибного полювання тато знайшов два гриба, які чехи і словаки знають під назвою Бедла єдла і з задоволенням їх їдять. Вони виглядають, як парасольки на високій тоненькій ніжці. Колір бежевий, а на шапочці – коричневі плямки. І під шапочкою такі складочки – ну, мухомор і все!

Я про них уже знала, бо на той час жила в Словаччині, і подружки давали попробувати. Вони їх тут готують на спосіб відбивних – шніцелі. І тато, весь такий гордий, сидів на передньому сидінні машини дядька Толіка з бедлами в обох руках. По дорозі додому ми зупинилися в магазині, щоб купити панірувальні сухарі, потрібні для цієї справи.

Чекали на маму, а в цей час біля машини проходило троє хлопців. Побачивши

в татових руках гриби і гордість на його лиці, вони від несподіванки аж зупинилися, а потім почали сміятися:

— Дивись! Мухомори знайшов.

Але ті «мухомори» ми потім із задоволенням з'їли. Правда, першою їх попробувала мама. Мовляв, на всякий випадок.

¹ Гончарова-Ямборова Віта. Моя Чехія, моя Словаччина. – Київ: видавнична група «КМБУКС», серія «Відкрій світ», 2017. – 240 с. Придбати можна на сайті видавництва за адресою kmbooks.com.ua. код 711657. ціна 49 грн.

з маленькою дитиною ніхто не зверне уваги, а от людина з собакою багатьою дуже симпатична. У метро часто із дамської сумочки виглядає маленька мордочка, і всі у той бік мило посміхаються. Серед чехів дуже багато любителів ходити з породистими собаками на виставки, і я їх дуже розумію. Любителі собак – псічкарі, це особлива каста людей. Ними можна народитися, або ними можна стати поступово, і цей діагноз уже ніколи не зміниться. Тут можна побачити пенсіонерів із їхніми собачками, і дуже часто ці собачки також бувають похилого віку. Моя колега по роботі мені любила говорити:

— Якщо шукаєш якусь вулицю і заблукала, допоможе старша пані з собакою. Значить, що місцева і знає всі вулиці навколо, бо постійно з собачкою гуляє. Окрім собак тут вигулюють навіть котів і карликівих кроликів. Також довелося бачити фредку на повідку, а в магазині для звіряток продаються повідки для морських свинок.

Празькі злодії

Вони всюди є і за них соромно. А ось чехи зробили більше – вони намагаються майже на кожному кроці нагадувати довірливим туристам, що не всі у них у країні білі і пухнасті. У метро, трамваях і автобусах їх своєрідними «рекламними плакатами» попереджують, що не слід ходити з відкритим ротом і сумкою. За десять років у Празі я навчилася помічати таких типів. Ну, не знаю як – просто, мабуть, по морді лица видно. Правда, був випадок, коли мені навіть це не допомогло. Метро було битком набите. Я зайдла і стала обличчям до дверей і в останній секунді до вагону втиснувся Він – обличчям до мене і спиною до дверей. Була зима і в моді тоді були великі надуті зимові куртки. Моя мала спереду дві широкі кишени. І ось стоїмо ми «фейс ту фейс», і я відчуваю, як його обидві

руки при кивку вагона шасти! в обидві мої велики кишени, а при наступному кивку гоп! із них назад.

Я стою, вся така в шоці, а він при цьому зовсім спокійно дивиться мені в очі. Через пару секунд метро зупинилося, і людський потік викинув нас із вагону. Я не бачила, куди і я він зник, або, можливо, і не зник, а просто перешов до іншого вагону. Тих декілька секунд, під час яких він перевіряв мої кишени і я думала, обізватися мені, чи робити вигляд, що нічого не помітила, були дуууууже довгими. І я промовчала. Тим більше, що в кишенях куртки ніколи нічого не ношу.

А одного разу на ескалаторі, також у метро, повернула голову за себе і побачила, що молодий симпатичний хлопець, який стояв за мною, витягує руку з бічної кишені моєї сумочки. Наші очі зустрілися, і я, несподівано для себе самої, запітала:

— Знайшов те, що шукав? Він відвів погляд і зробив вигляд, що мого питання не почув. У бічних кишенях сумочек я також нічого не ношу. Ну, не почастило ім зі мною, що поробиш. А на базарі я йшла слідом за мамою і побачила, як до неї підбираються дві циганочки. І одна з них, так само – шасти! Їй рукою в сумку. Я вхопила ту руку і витягнала її з маминої сумки. По очах побачила, що такого вона не чекала. Але треба віддати честь її самоконтролю – зробила вигляд, що ні мене, ні маминої сумки в природі не існує.

Таких випадків можу пригадати більше, але мені подобається те, як чехи до цієї проблеми поставилися. Не роблять вигляд, що у них такого немає. Просто і елегантно попереджають туристів і гостей міста про те, що ім слід подібати про власні кишені і бічні кишені їхніх сумочек.

Як чехи вирішують проблеми народного і світового характеру

Важко, довго і постійно про це говорити. Постійно і на кожному чеському каналі. Розсусілюють, розмусолюють і навіть коли нічого не вдається вирішити, всі задоволені – проблема обговорювалася, і це значить, що її вирішення вже не за горами. Принаймні, не залишиться ніхто, хто про неї ще не чув. Це велика кількість різного роду інтерв'ю, мільйон вражень звичайних людей і надзвичайна маса думок аналітиків. Ви скажете, що це нормально, бо всюди так! Але ви помиляєтесь. Тут цим живуть: день, два, тиждень або й до повного фіналу. Це просто народна риса характеру. Така, як девіз, так званих, «золотих чеських рук»:

— Дайте мені людей, і я це зроблю!

Про – ова
Чехи і словаки мають несимпатичну звичку до прізвища жінок додавати кін-

цівку – ова. Наприклад, типове чеське прізвище Новак. Його дружина – Новакова. Чиєсь мусить бути, а у цьому конкретному випадку – його. І так усі інші жінки і дівчата. Поки мала – тат-ова, а я вийшла заміж – чоловік-ова. І все б нічого, але вони у такий спосіб переінакшують усі прізвища, не тільки свої. Так як мое дівоче прізвище Гончарова, гроздило, що буду Гончарова, але обійшлося. Перекладач переклав Гончарова, а оськільки там вже одне – ова було, ніхто не помітив, що ще одного «не вистачає».

І ніхто від – ова не має шансу втекти. Навіть жінка президента Америки. Тут вона Мішель Обамова, і все!

Про чорно-білі фільми

Із моїм дідусем ми любили дивитися чорно-білі фільми. По чорно-білому телевізору в ті часи кольорові не показували, але симпатія саме до таких у мене залишилася на все життя. Тепер вони для мене символізують спогади і подорож у минуле. Але цікавий факт: до американських я якось байдуже ставлюся. А ось до чеських – ні. Якими б вони не були: наївними, про війну або комедії – їх можна дивитися знову і знову.

Коли ми переїхали до Чехії, в телевізорі були, здається, тільки три чеські програми. Усі решта – німецькі. Тато любить старі фільми, а їх часто транслювали під заголовком Для тих, хто пам'ятає. Багато чого про чехів я зрозуміла саме з них. Тому, що не можна досконало пізнати народ без знання його історії. У зв'язку з фільмами я маю на увазі історію розвитку суспільства. Як жили, як одягалися, говорили, як змінювалися звичаї, що з них збереглося до наших часів...

Мушу сказати, що це був зовсім інший світ, ніж у нас. Принаймні, до початку соціалізму, але навіть тоді вони не стали схожими на нас. Важко дефініювати що несхожість, тому що життя у нас, і у них, і культура були в ті часи зовсім різні. Наскільки я пам'ятаю, наші комедії тих часів були, переважно, про комсомольців, передовиковів і стахановців, а ось їхні, здебільшого, про любов. У різній формі: про мавпячу любов до власних дітей, про любов бідного хлопця до багатої дівчини і навпаки, про любов дивакамільйонера до дівчини з периферії, як він думав спочатку, а вийшло все зовсім інакше...

Звичайно, і там були німі сцени, погляди, які мали розповісти про все, про що бонтон наказував мовчачі.. І тяжкі фільми у них були, і психологічні, і фантастичні, і дивні, і коміксові, але зовсім інакші, ніж наші.

Бо вони інші, ніж ми – у тих самих життєвих ситуаціях ми трохи інакше реагуємо, живемо емоціями. А ось вони більш прагматичні. Думаю, дивитися чеські

Обкладинка книги

фільми і розуміти їх можуть тільки ті, які там хоч якийсь час жили або живуть. Як я вже згадувала, гумор у них свій, специфічний. Вацлав Буріан, Наташа Голова, Адіна Мандлова, Саша Рашилов, Гуг'о Гаас, Ліда Баарова, Ярослав Марван – це імена, які для мене означають чорно-білі фільми. І їх я з великом задоволенням можу дивитися знову і знову.

Я часто згадую часи, коли жила в Чехії і навчалася розуміти чужу країну і людей. І хоч довго боролася з тим, щоб назвати що країну своїм домом, пізніше я її все ж таки прийняла і полюбила. Тому що вона чарівна і тому що дала мені і навчила всьому, що мені було потрібно в подальшому житті. Можливо, мені просто почастило, і я її бачу тільки в добром світлі, але цього не зміниш – це мої спогади і мої враження. І якщо ви захочете зрозуміти чехів і, зрозумівші, полюбити їх, дуже вам рекомендую прочитати Пригоди бравого вояка Швейка від чеського письменника Ярослава Гашека.

А деколи станеться так, що ви ось прочитаєте, зрозумієте і полюбите, але той хтось, який пише сценарій вашого життя і має чудове почуття гумору, несподівано для вас скаже:

— Дорогенька моя, щось ти дуже нудно живеш. А де несподівані ситуації? Де драма і хоч трохи адреналіну? Га? Треба щось із цим робити...

Я просто собі уявляю, як цей сценарист і, водночас, режисер мого життя на декілька хвилин замислюється, потім чухає бороду і каже:

— А як щодо того, щоб перебратися до іншої країни і там вийти заміж? Що, страшно? Не хочеться? А якщо не дуже далеко – у Словаччину? Ну, поїхали...

Останній опришок Микола Шугай

ТЕКСТ: Олександр ГАВРОШ

З перекладацькою допомогою Оксани Чужої

Вхід до скансену у Колочаві прикрашає пам'ятник Миколі Шугаєві. Фото з книги.

Ім'я Олександра Гавроша відоме в сучасній літературі тим, що саме він зміг зацікавити закарпатською тематикою українського читача. Гаврош народився у 1971 році в Ужгороді. В дитинстві багато читав. Закінчив факультет журналістики Львівського університету імені Франка, згодом працював у газетах «Срібна Земля», «Срібна Земля-Фест», «Старий Замок», де писав гострі статті та репортажі з різних напівзабутих глибинок області, активно друкувався також у київській, львівській, одеській та закордонній пресі, зокрема газеті «Україна Молода», а його блоги на сайтах радіо «Свобода» належать до найбільш актуальних. Неодноразово його статті та уривки з творів друкувалися і у «Порогах». Має близько двох тисяч публікацій у пресі та понад двадцять авторських книжок.

З 2000-их років Гаврош почав писати художні твори – вірші, дитячі книги, п'єси. Експериментує у творчості, часто змінює жанри – від еротичної поезії до пригодницьких книжок, казок, детективних романів тощо. У 2006-2007 роках – завідувач літературно-драматичною частиною Закарпатського обласного українського музично-драматичного театру. З 2015 року знову обіймає цю посаду. Неодноразово був нагороджений на літературному конкурсі «Коронація слова». Лектор літературних шкіл, засновник кількох творчих клубів. окрім творів перекладено німецькою, білоруською, словацькою, сербською, польською мовами.

Олександр давно цікавився темою Колочави та її значення, завдяки відому му твору Івана Олбрахта «Микола Шугай – розбійник», у чеській літературі, фільмографії драматургії, надрукував кілька статей та репортажів з місця на цю тему. У найновішій книзі, утім, він зосередився не на романтичному, а на якомога реальнішому образі закарпатського опришка, виходячи із наявних і відомих нині

документів. У перекладах з чеської мови значну допомогу йому надала празька журналістка та юристка походженням з Ужгорода Оксана Чужа.

...Шугаєва рота¹

Вахмістру Бочеку після місцевих угорських жандармів залишився велими скромний спадок. Жандармська управа та казарма були старими, брудними і занедбаними. Власник ними не перевірявся. Румуни від лютого 1919 року тут господарювали занадто безсердечно. Крім двох побитих столів і кількох ліжок з матрациами, що пережили війну, та кілька поличок з вішаками, не залишилося тут нічого, окрім голих стін. Бочеку через деякий час привезли кований службовий ящик, книгу, гордо йменовану «протоколом урядування», формуляри графіків служби, кілька пачок канцелярського

¹ Використано уривок із книги чеського письменника-документаліста Оти Голуба (1930–1992) «Справа розбійника Микола Шугай», яка вийшла у 1983 році і була першою документальною книгою про легендарного опришку.

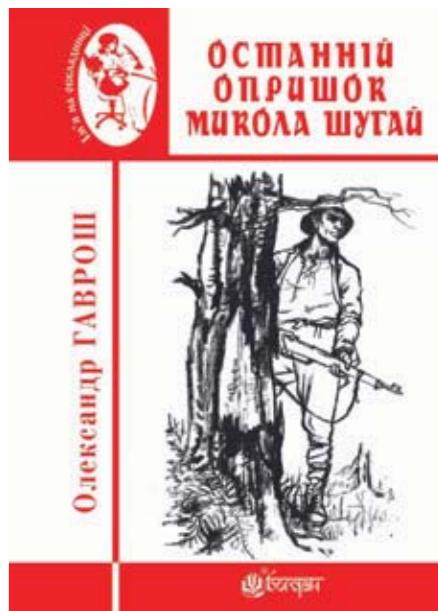
його особливою прікметою було усміхнене обличчя. Батько Миколи Шугая Петро Шугай оживився з Гафією з роду Пішти. Микола був найстаршим сином, але з малих років не мав доброї репутації – браконєр, злодій і забіяка.

Так його характеризували нотаріус, жандарми і староста Василь Савинець. На чеобто, на половинках захопив кілька голів худоби, які дешево продав євреям, що ім, проте, не завадило обмовляти Миколу як негідного сина свого батька. Ні читати, ні писати не вмів, тож свою автобіографію не писав. Був направлений з однолітками до 85-го угорського полку до Дярмонту, звідки незабаром утік зі зброяєю і з того часу ховався по лісах. У угорських жандармів Колочави значився як дезертир, і ті його постійно переслідували, хоч і марно. Коли ж мадяри заскочили Шугая зненацька, дійшло до перестрілки, при якій дезертир застрілив двох жандармів. Очевидно, взимку 1918 року Шугай та його banda вчинили кілька крадіжок і грабежів, але в Колочаві про них не залишилося в офіційних документах жодної згадки. Не було ні скаржників, ні суду... Чим більше Бочек розпитував про Шугая, тим охочіше колочавські єvreї про нього розводилися на своєму жаргоні. Сьогодні важко встановити, якою мірою військові суди були тоді поблажливими: у березні 1939 року при відступальних боях на Підкарпатській Русі весь архів ужгородського військового суду перетворився на порох і попіл. Чимало схожих судових випадків військового правосуддя свідчить, що дії суддів в уніформах не були бездоганними...

Але офіційний вердикт і так нічого не міг змінити. Микола Шугай давно втік, зник у горах, став розбійником і вигнанцем водночас. Коли ж 24 жовтня 1920 року у випадковій перестрілці застрілив жандарма Войтеха Кубіна з колочавської станції, жандарми оголосили йому бій не на життя, а на смерть. Але Шугай також не бездіяв. Став відомим розбійником карпатських гір, лісів і полонин. «Národní listy» 27 вересня 1923 року, через два роки після Шугаєвої смерті, писали, що він зі своєю бандою мав на совіті 30 вбивств і сотню розбоїв. В інших джерелах, наприклад, у «Русской ниве» від 1 вересня 1921 року стверджувалося, що його банда мала 50-100 чоловік. Однак реальність була скромнішою. Коли жандарми в жовтні 1920 року переслідували Шугая, супроводжували його двоє осіб... Він не ходив на розбої сам, мав кількох спільників, деякі змінювалися, але іхня кількість не сягала й десятка. В останній час перед смертю його супроводжував тільки 16-річний брат Юрія. Чутки про військову банду, що мала не тільки гвинтівки та пістолети, але й кілька кулеметів і ручні гранати, були, ясна річ, вигадкою

палації у забутій жандармській станції під горами. Шугай змагався з п'ятикратним переважанням сил. Оскільки не було змоги відправити його до Волового на суд, судів побитий і прив'язаний до швейної машинки. Микола Шугай не зізнався, і жоден суд його покази не зафіксував, бо колочавські жандарми Шугая до суду не притягнули. Наступного дня із своєї тимчасової в'язниці втік. Пізніше, коли став легендарним розбійником, ужгородський дивізійний суд пробував пояснити його втечу. З'ясували, що це стало можливим через хабарництво вахмістра Йозефа Гакла. Обвинувачення спиралося передусім на протокол, записаний пізніше із Шугаєвою дружиною Ержікою. Вона стверджувала, що коли принесла на третій день своєму чоловікові на жандармську станцію їжу, сидів на землі, прив'язаний до швейної машинки. У хвильку, коли зміг Ержіці прошептати кілька слів, наказав, щоб принесла всі гроші. Коли ж прийшла вдруге, мала 30 000 угорських крон, які передала Шугаю. Там був присутній один жандарм і йому Шугай ті гроші дав! Однак військовий суд цю провину Гакла не довів, і 26 березня 1925 року той нарешті через недостатність доказів був звільнений з-під варти.

Сьогодні важко встановити, якою мірою військові суди були тоді поблажливими: у березні 1939 року при відступальних боях на Підкарпатській Русі весь архів ужгородського військового суду перетворився на порох і попіл. Чимало схожих судових випадків військового правосуддя свідчить, що дії суддів в уніформах не були бездоганними... Але офіційний вердикт і так нічого не міг змінити. Микола Шугай давно втік, зник у горах, став розбійником і вигнанцем водночас. Коли ж 24 жовтня 1920 року у випадковій перестрілці застрілив жандарма Войтеха Кубіна з колочавської станції, жандарми оголосили йому бій не на життя, а на смерть. Але Шугай також не бездіяв. Став відомим розбійником карпатських гір, лісів і полонин. «Národní listy» 27 вересня 1923 року, через два роки після Шугаєвої смерті, писали, що він зі своєю бандою мав на совіті 30 вбивств і сотню розбоїв. В інших джерелах, наприклад, у «Русской ниве» від 1 вересня 1921 року стверджувалося, що його банда мала 50-100 чоловік. Однак реальність була скромнішою. Коли жандарми в жовтні 1920 року переслідували Шугая, супроводжували його двоє осіб... Він не ходив на розбої сам, мав кількох спільників, деякі змінювалися, але іхня кількість не сягала й десятка. В останній час перед смертю його супроводжував тільки 16-річний брат Юрія. Чутки про військову банду, що мала не тільки гвинтівки та пістолети, але й кілька кулеметів і ручні гранати, були, ясна річ, вигадкою палації у забутій жандармській станції під горами. Шугай змагався з п'ятикратним переважанням сил. Оскільки не було змоги відправити його до Волового на суд, судів побитий і прив'язаний до швейної машинки. Микола Шугай не зізнався, і жоден суд його покази не зафіксував, бо колочавські жандарми Шугая до суду не притягнули. Наступного дня із своєї тимчасової в'язниці втік. Пізніше, коли став легендарним розбійником, ужгородський дивізійний суд пробував пояснити його втечу. З'ясували, що це стало можливим через хабарництво вахмістра Йозефа Гакла. Обвинувачення спиралося передусім на протокол, записаний пізніше із Шугаєвою дружиною Ержікою. Вона стверджувала, що коли принесла на третій день своєму чоловікові на жандармську станцію їжу, сидів на землі, прив'язаний до швейної машинки. У хвильку, коли зміг Ержіці прошептати кілька слів, наказав, щоб принесла всі гроші. Коли ж прийшла вдруге, мала 30 000 угорських крон, які передала Шугаю. Там був присутній один жандарм і йому Шугай ті гроші дав! Однак військовий суд цю провину Гакла не довів, і 26 березня 1925 року той нарешті через недостатність доказів був звільнений з-під варти.

Обкладинка книги із малюнком, як бачив Миколу Шугая чеський художник Арношт Падерлік, 1985 рік.

літів. Між тим у 1920 році ім'я Шугая з'явилося в повідомленнях органів влади тільки одного разу. Проте радник Губер в акті ужгородського Цивільного управління від 13 липня 1921 року номер IV-1752/а1 21 досить детально говорить про те, як в останній півріччя легенда про Шугая вкорінюється поміж народом: «Osoba цього лідера обплетена міфами з правдивим чи неправдивим підґрунттям: говориться про нього, що був легіонером, що свої дії вчиняв тільки тому, щоб допомагати руському люду і позбавити його від ненависного єврейського нашестя. Чутки роблять Шугая особою геройчною, мало не національним героєм, постраждалім багачів. Місцеві мешканці покривають його та спільників, виказують місця перебування жандармів, дають йому попередження, приносять харчі до сковку. Правоохоронним органам не була надана жодна допомога з боку населення для його затримання...» Цивільне управління та інші владі, певна річ, вважали Миколу Шугая «звичайнісіньким злочинцем, переслідуванням ордером на арешт... що важить життям, як власним, так і чужим, молодика, в якому ще нема розважливості, якому популярність відомого розбійника лестила...» Це слова наступного абзацу Губерового повідомлення з липня 1921 року. Згодом офіційні думки про Миколу Шугая були значно різкішими. Зрозуміло, що пізніше мусив висловити свою думку і автор «Миколи Шугая, розбійника» Іван Олбрахт. У статті «Розбійник Шугай і «обурення» жандармів» писав: «Час і земля дали цьому бюю поштовх, і з обох сторін доходило до жор-
2 Олбрахт Іван. Про мистецтво і суспільство. Чехословацький письменник. 1958.

Олександр Гаврош

стокості. Якщо дивимося на особу Шугая статично, особливо в пору, коли за ним полювали органи новоствореної держави, і якщо дивимося з громадської позиції, можемо погодитися з жандармськими органами, що Шугай був бандитом. Але література – це не служба безпеки, очі митця дивляться по-іншому, ніж очі державних органів, і Шугай з легенди не є Шугаем з 1920–1921 років. Моя книга – це роман, а не історична монографія, і само собою зрозуміло, що події в ній не такі, як у реальності, а герой книжки не є справжніми...»

Якщо порівняємо Олбрахтів висновок із Губеровою думкою, передану міністерству внутрішніх справ ужгородським Центральним управлінням, бачимо, що серед простого народу на Підкарпатській Русі створювалася легенда ще за життя Шугая. Виростала з історичної розбійницької традиції цієї землі в минулих століттях, з прагнення справедливості, яка в реальному житті мало коли втілювалася.

Іван Олбрахт доводив, що герої місцевого люду не були лицарями в стременах із мечем при боці, а були розбійниками, такими ж хоробрими, як герой офіційні, були героями, чий авторитет і слава базувалися на повстанні проти існуючого ладу, що відмовляє людям у правах.

..Сумна Жалобка³

15 серпня над долиною Сухара на Жалобці косили траву троє селян із Колочави: Адам Іванович, Іван Буркало та Данило Маркус. Ніхто з них не помітив, як хтось підкрався на узлісся. Тільки коли Микола Шугай гукнув їм із-за спин, побачила трійця братів Шугаїв із маннліхерівками⁴ в руках. Охоче посідали з ними на узлісся. Шугай краяли хліб гострими ножами, і, не кваплячись, їли. Гвинтівки тримали на колінах. Не розлучалися з ними навіть під час сну.

Юра вперто мовчав, говорив тільки Микола. Випитував, скільки є в Колочаві жандармів і як поводяться. Погрожував. Дербачкової жертви йому не вистачило. Рахував на пальцях, кого ще застрелить. Так у крайньому разі твердили селяни. Потім підвісся Адам Іванович, мовляв, треба йти. Підняв сокиру, але перш, ніж розвернувся, засвистіло в повітря лезо й Іванич рубанув старшого Шугая прямо в голову. Микола миттєво скотився на землю. Данило Маркус блискавично захопив його гвинтівку, яка зіхала тому з колін, і до тіла смертельно пораненого Миколи влетіли чотири кулі. Юра навіть не встиг усвідомити, що сталося: Іван Буркало вирвав йому з рук гвинтівку. І перш, ніж вистрелив, опустилася і на

³ Гаврош О. Останній опришок Микола Шугай. – Тернопіль. Навчальна книга – Богдан, 2018. – 152 с. – (Серія «Ім'я на обкладинці). У книзі використано переклади з чеської та адаптація Оксани Чужої та Олександра Гавроша.

⁴ Маннліхерівка – мисливська рушниця з оптичним прицілом (примітка редактора).

Юрину голову сокира, Але лезо зіхала і страшно пошкодило груди. Потім пролунав постріл.

Усі троє вбивці свідчили про цю жахливу бійню на Жалобці через кілька місяців у суді в Берегові: був це страшний опис вбивства двох людей, так само жахливий, як і напади Шугаїв.

На очах убивць обидва Шугаї померли. Довго не мучилися: рані сокирою і вогнепальні поранення були смертельними, із кров'ю швидко спливали останні ознаки життя. Вбивці забрали у мертвих розбійників усе, що знайшли цінного – бозо крон і дрібноту розділили, обидві гвинтівки і набої залишили біля трупів.

Під вечір дійшли до Колочави, і у Вольфівій корчмі в Лазах зустрілися з жандармським патрулем – вахмістром Вайсом, Водічкою і жандармом на ви пробуванні Бліном. Зізналися без розкаяння, що разом убили Шугаїв, лежать нагорі на лузі над Сухарем. Жандарми не хотіли повірити, мали самі переконатися, що страшні розбійники справді мертві.

Обидва тіла знайшли на околиці низких дубових насаджень. Біля Миколиного тіла лежала маннліхерівка, а в двох сумках на ремені знайшли вісімдесят набоїв, частина з яких мала розпиляні, розкриті кінчики – кулі «дум-дум». Юра мав таку ж гвинтівку і дводцять набоїв. Біля трупів лежав мішок із кількома хлібинами, кілька незнаних папірців і лист. Так описував місце події звіт колочавської жандармської станції від 19.08.1921 року № 589/21. Уже затемна повернулися разом з Іваничем, Буркалом і Маркусом знову до Вольфівій корчми. Маркуса відіслав вахмістр Вайс на жандармську станцію повідомити старшому Тржескові, що сталося. Решта зайдли до забігалівки.

— Корчмарю! Вина і шпіку (копченого свиного сала)! І не економ на нас! – наказував голосно Вайс.

Сіли в кутку і випили. Іванич з Буркалом віддали патрулю частину здобичі – золотий годинник, три ланцюжки і дві шкіряні сумки з 230 кронами. Шість тисячок зникли в їхніх кишеньках.

У Вольфівій корчмі випивали, поки не прийшов Тржеска з жандармами. Була вже глибока серпнева ніч з небом, усіяним зірками. Допили останній келих вина і чарку сливовиці, які замовив Тржеска. Ще не думали замітати сліди – розтормошили в будинку № 201 Ено Ландесманна. Мусив запрягти і їхати з ними до Жалобки.

У веселому настрої дісталися місця вбивства. Жваво галасували, радіючи, що нарешті позбудуться постійних обходів та облав на Шугая.

«Коли наблизилися до трупів на сто п'ятдесят кроків, жандармський патруль розтягнувся і став стріляти в повітря, симулюючи бій із розбійниками Миколою та Юрою Шугаями, та щоб скласти

враження, що розбійників застрелили жандарми. Трупи Шугаїв були перевезені на жандармську станцію до Нижньої Колочави...» Ось такий звіт земського жандармського керівництва в Ужгороді від 3 вересня 1921 року.

Сумна процесія дійшла до жандармської станції 16 серпня о пів на шосту. Жандарми зійшлися на «військову нараду». Колочавських убивців мали настрашити, щоб мовчали, але не хотіли їх арештовувати. Взяли на себе відповідальність і лаври. Старший вахмістр Тржеска продиктував вахмістру Вайсові неправдиве повідомлення для окружного суду у Боловому з проханням проведення розтину, виправив записи у службовій книзі, і таке ж повідомлення написав капітану Бенку до Хуста. Ця послужливість пізніше вилізла боком Вайсові у суді. Тржеска знов, що він і його жандарми стануть героями, поки не проговоряться. Бенкові знадобилося більше тижня, аби з'ясувати правду.

У саду обидва трупи скинули з воза. Коли розвідиніся, і над Колочавою за світило літнє сонце, повернули обох Шугаїв ногами один до одного, на груди мертвих повісили їхні маннліхерівки, і між ними помістили чорну табличку з написом «ШУГАЇВ КІНЕЦЬ». Потім зробили фотографії. Звідти відвезли їх до моргу в Колочаві-Лази і доступ до них сурово заборонили.

У пізніших протоколах збереглося Тржескове пояснення обману: «...Ще на місці події міркував, як справу обставити. Гадав, що для жандармів – ганьба, що самі Шугаїв не зловили; що якщо закриють убивці, підбурять цим побратимів Шугая проти їхніх родичів, і вбивствам не буде кінця. Сподівався, що посередині Буркала і спільніків, які були його таємними інформаторами, затримаємо батька Шугая. І, зрештою, боявся, що якщо Іванич та спільнік будуть заарештовані, в майбутньому ніхто не захоче стати інформатором».

Історичний вигляд могили Миколи та Юри Шугаями на окраїні колочавського цвинтаря. На даний час біля хреста встановлений кілька років тому кам'яний пам'ятник

Художник війни Umělec války

ТЕКСТ: Максим БУТЧЕНКО
Переклад чеською: Магда Белкова

Максим Бутченко знає суть подій на Донбасі достеменно, бо там виріс. Він народився у 1977 році у містечку Ровеньки на Луганщині, у віці 19 років став гірником на шахті, згодом – майстром, всього – біля 12 років «підземельного» стажу. У 2011 році захопився журналістикою, отримав другу освіту, працював у сайтах новин, журналі «Кореспондент», а згодом переїхав до Києва.

Напередодні Євромайдану з багатьма колегами покинув журнал, бо після його придбання проросійським бізнесменом там одразу ввели цензуру. Працював у журналі «Фокус», а потім – «Нове время». Про побачені на власні очі події написав не лише багато статей, блогів, відгуків чи інтерв'ю, а й видав книги «Художник війни», «Три години без війни», «Люди війни». У книзі «Після вогню» намагається описати третю світову «ядерну» війну, а у першій україномовній книзі «Куркуль» повертається у 30-ті роки, коли на Харківщині відбувалася жорстока колективізація. Чимало героїв його книг – реальні особи, або особи, які мають реальніх прототипів, людей, серед яких він свого часу жив, з якими працював. У багатьох випадках вони є добрими знайомими, друзями, родичами, братами чи подружжям. І бурінні події нерідко кидають їх навіть по різni сторони барикад, свідченням чого є й частково автобіографічна книга «Художник ві-

Руїни Луганського аеропорту, зруйнованого проросійськими терористами, вересень 2014.

Максим Бутченко презентує книгу у Вінниці.

Південна, шахтарська Луганщина нині стала зовсім депресивним краєм. Ровеньки перебувають під контролем російських військових, проросійських сил з т. зв. «ЛНР», і все, що працювало до 2014 року, занепало.

Глава 2

Депутати Луганської міськради вимагають декриміналізації активістів, які зайняли будівлю СБУ. «Необхідно на законодавчу рівні в найкоротші терміни надати російській мові статус другої державної, і раз та назавжди поставити крапку в протистоянні. Ми – єдиний народ, і штучне загострення мовного питання не зможе нас розділити. Найголовніше – не допустити кровопролиття», – заявляють депутати міськради. При цьому вони вважають, що жителі Луганська проти будь-яких проявів радикалізму та екстремізму, якими б благими цілями вони ні пояснювалися, але вони втомилися від постійних потрясінь, вони хочуть стабільності, впевненості в завтрашньому дні, впевненості в особистій безпеці – своєї і своїх близьких».

Сайт «Подробности», 11.04.2014

Щойно під вечір Антон переступив поріг свого будинку, раптом зрозумів, що забув купити цигарки. Невдоволено зітхнувшись, він почав збиратися було назад до кіоску, як раптом назустріч йому вибігла молодша донька – Діана. Антонова обличча мимоволі розплівлося усмішкою. Діана протягнула рученята до тата, і він підняв її, наче іграшку. Як же вона виросла!

Три роки минуло з дня народження доньки. У день, коли Діана з'явилася на світ, він приїхав з Луганська абсолютно висушеним – наче з 60% води в організмі залишилося лише 10%. Це була його третя спроба вступити до Луганського національного університету ім. Т. Шевченка на факультет образотворчого мистецтва. Третя – і остання. Всі його намагання стали професійним художником закінчилися в мить, коли він в черговий раз провалив іспит. Але ж він ще з дитинства добре малював. Перший, справді чогось вартий пейзаж, зобразив старими радянськими фарбами років у десять: глибокий, лимонно-жовтий степ, м'які, похилі пагорби, немов придбавлені один до одного, тяглися до горизонту. А вдалчині захід сонця червоними плямами підпалював темну піраміду терикону.

Це був незвичайний малюнок. Антон, як і всі діти, бавився, гуляв, не слухався. І засадити його за стіл було справою непростою. Але коли починав малювати, то не міг зупинитися, поки не закінчить. Батько тоді подивився на картину, потім на худенького кучерявого Антона, який сумирно сидів за столом і креслив наступний малюнок, і просто мовчав. Але в цьому довгому мовчанні наче сконцентрувалися всі нездійснені надії батька. Він погладив голівку Антона і мовив: «Ти – такий як я».

Минуло двадцять років, а Антон пам'ятав ці слова, немов вони були сказані вчора. Правда, глибокий сенс цієї короткої батьківської фрази він зрозумів набагато пізніше.

– Тату, тату, а сього ти мовсис? – слова маленької Діани повернули задуманого Антона до дійсності. Кивнувши головою, він, наче цигарковий попіл, постарається струснути із себе думки.

– Доню, тато думає, це іноді корисно, – посміхнувся він.

У цю мить увійшла Любка, дружина Антона. Повна жінка з пропитим обличчям, не сказавши ні слова, забрала доньку і віднесла її до іншої кімнати, зачинивши за собою двері. Г'яний день вони не розмовляли. Хоча – хто зна, чи г'яний?

Все почалося з його першого вступу до вузу. Тоді вони ще зустрічалися, разом блукали корчмами, і якось Антон, в уже піддатому стані, розповів Любці свою історію: з дитинства він мріяв стати художником, виставлятися в столичних галереях і заробляти на життя мистецтвом. Любка ледь не захлинулася пивом. Яке мистецтво? В шахту потрібно йти працювати! А як інакше в цьому місті заробляти собі на життя?

На це питання Антон тоді відповісти не зміг, а даремно. Через два місяці після цієї розмови Любка завагітніла, а через чотири – вони одружилися. Він пам'ятав момент, коли вони стояли в одноповерховій будівлі селищної ради Кленовий. У молодої сім'ї не було грошей, щоб розписатися в міському РАГСі: там потрібно було заплатити 200 гривень, а в селищній раді це задоволення коштувало лише 80 копійок. Голова сільради – оглядна тітка в довгій

Kapitola 2

Představitelé Luhanské městské rady požadují dekriminalizaci aktivistů, kteří obsadili SBU. „Je nezbytné, aby byl ruskému jazyku co nejdříve na legislativní úrovni přiznán status druhého státního jazyka a tento konflikt jednou provždy skončil. Jsme jednotní lid a umyslné vyostření jazykové otázky nás nemůže rozdělit. Nejdůležitější je, aby nedošlo ke krveprolití,* sděluje představitelé městské rady. Zároveň počítají s tím, že obyvatelé Luhanska jsou proti jakýmkoli projevům radikalismu a extremismu, ani by je neobhajovali dobrými úmysly. Jsou ale unavení neustálými otresy, touží po stabilitě, chtějí mít jistotu zítřka a osobní bezpečnosti sebe i svých blízkých.

webové stránky ukrajinských novin Podrobnosti, 11.4.2014

Sotva Anton vpodvečer překročil práh svého domu, hned si uvědomil, že si zapomněl kupit cigarety. Nespokojeně si povzdechl a chystal se zpátky ke stánku, když mu najednou naproti vyběhla mladší dcera Diana. Antonova tvář se bezděčně rozplácla úsměvem. Natáhla k tátovi ruce a ten ji zvedl jako hračku. Ta ale vyrostla!

Od jejího narození uplynuly tři roky. V den, kdy Diana přišla na svět, se Anton vrátil z Luhanska doslova vysušený – jako by z šedesáti procent vody v jeho těle zůstalo jen deset. Byl to jeho třetí pokus dostat se na Luhanskou národní univerzitu T. Ševčenka, na fakultu výtvarného umění. Třetí a poslední. Všechny jeho pokusy stát se profesionálním umělcem skončily tak, že neudělal zkoušku.

A to přitom už jako dítě krásně maloval. První krajinu, která skutečně stála za pozornost, namaloval starými sovětskými barvami v deseti letech: hluboká, citronově žlutá step a mírně se svažující kopce, namačkané jeden na druhý, se táhly k obzoru. A rudé skvrny západu slunce v dálce podpalovaly temnou haldu připomínající pyramidu.

Byl to neobvyčejný výkres. Stejně jako všechny děti, i Anton skotačil, proháněl se po venku a neposlouchal. Posadit ho ke stolu nebylo jednoduché. Ale když začal malovat, nepřestal, dokud nebylo hotovo.

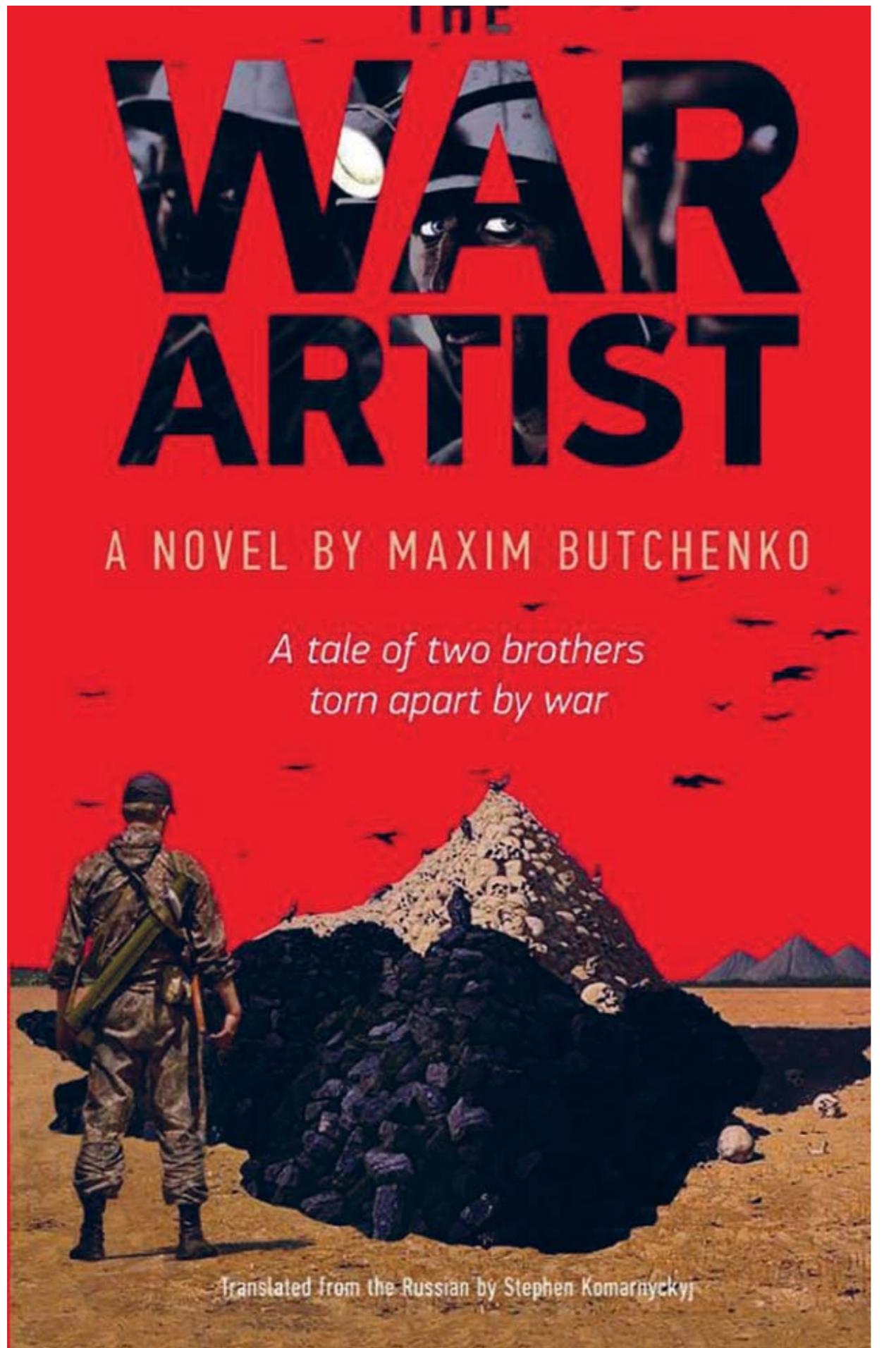
Otec tehdy pohlédl na výkres, potom na vyhublého, kudrnatého Antona, který tiše seděl za stolem a načrtával si další obrázek, a mlčel. Ale v tom mlčení jako by se zhustily všechny jeho nesplněné touhy. Pohlabil Antona po hlavě a řekl: „Jsi jako já.“ Uplynulo dvacet let a Anton si ta slova vybavil, jako by je slyšel včera. Ačkoli je pravda, že hlubší smysl této krátké otcovské fráze pochopil až mnohem později.

„Tati, tati, ploč nic nežíkáš?“ Slova malíčké Diany vrátila zadumaného Antona do reality. Zatrásl hlavou, jako by se chtěl té myšlenky zbavit, stejně jako popel z cigarety.

„Víš, holčičko, tatinek si myslí, že je to tak někdy lepší,“ ušklíbl se. V tu chvíli vstoupila Antonova manželka Ljubka. Plnoštíhlá žena se ztrhanou tváří neřekla ani slovo, sebrala dceru, kterou odnesla do druhého pokoje, a zavřela za sebou dveře. Už pátý den spolu nemluvili. I když – opravdu teprve pátý?

Všechno začalo, když poprvé nastoupil na univerzitu. Tehdy se scházeli, chodili spolu do barů a jednou, když už měl Anton trochu upito, řekl Ljubce svůj příběh: od dětství snil o tom, že se stane umělcem, bude vystavovat ve známých galeriích a žít se uměním. Ljubka, která se zrovna napila piva, div nevyprskla. Jaké umění? Každý přece musí jít pracovat do dolu! Jak jinak by se dalo v tomhle městě užít?

Na tuo otázku tenkrát Anton neuměl odpovědět a stejně by to bylo zbytečné. Dva měsíce po tomteto rozhovoru Ljuba otěhotněla a za čtyři měsíce už byly svoji. Vzpomíná si na chvíli, kdy stáli v patrové budově obecní rady městské části Klenový. Mladý pár neměl peníze na to, aby obřad proběhl na místní radnici. Museli by zaplatit 200 hřiven, kdežto na obecní radě je tato radost vyšla všechno všudy na 80 kopějek. Předsedkyně rady, statná žena v dlouhých, světlých šatech zdobených uvaldými hadrovými

Обкладинка англійського видання.

світлій сукні зі зів'ялими ганчірковими червоними трояндочками – урочисто, з надривом, наче шкодуючи про дні своєї молодості, оголосила їх чоловіком і дружиною. А потім натиснула кнопку магнітофона, і пролунав – ні, бахнув – марш Мендельсона. Молоді злякано дивилися то на голову, то на її зачіску, яка здіймалася, наче дев'ятій вал. Три людини в одній кімнаті – ось і вся уроочистість. А потім був сімейний «вечір»: в приватному будинку тещі зібралися батьки, сестри і дядьки. Антон сидів за головним місцем столу, обіймаючи ту досить широку частину тіла Любі, яку у інших жінок називають талією. Гуркотіла музика 90-х, різноманітні салати підстрибували в ритмі сто двадцять ударів в хвилину, порожні пляшки вишиковувалися, як відстріляні гльзи, а рідна сестра нареченої стріляла очима женихові. Мама Антона, сидячи в кріслі, сумно споглядала, як її син раз по раз підливає собі і новоспеченій дружині.

Рідний брат нареченого Сергій топтався біля входу в кімнату і трохи огідно споглядав на гостей. Те, що вони брати, візуально ніяк не було помітно – Антон високий і кучерявий, з грубими, трохи незgrabними рисами обличчя, а Сергій – середнього зросту з м'якими лініями обличчя і «гусичим» носом. Різниця між ними – п'ять років, але було таке враження, що часовий розрив досягав майже п'ятдесяти.

В дитинстві у дворі, де вони жили, нерідко затівались бійки – або між собою, або із хлопцями із сусіднього двору. Сергій поглядав за своїм братом, але мало коли намагався зрозуміти його дитяче життя, навпаки, часто захищав не Антона, а сусіда Женю, який жив поруч, на майданчику. Чому так? На це питання він майже ніколи не шукав відповіді, і навіть не ставив його собі – просто вчиняв так.

Між братами завжди простягалася лінія відчуженості. Родинна близькість мала неусвідомлений характер, немов їм хтось нав'язав це почуття, і воно не було народжене в глибинах душі. Тривалий час ця братська несходість непомітно розводила їх у протилежні сторони.

Йому навіть важко було згадати спільні ігри на вулиці. Одного разу вони вдома бризкали з пляшок водою один в одного, вся квартира була в калюжах і плямах води. Мама вийшла до крамниці, а коли повернулася – зойкнула. Схопила ременя і побігла за Сергієм.

– Це не я придумав, – кричав він матері. – Я не винен, – продовжував виправдовуватися Сергій із ванної, де він сковався і закрився, – це Антон почав!

– Відкрай, я тобі дам Антон, ти старший, своя голова має бути плачах, – таращила у двері мама. А в цей час молодший ховався під диваном в спальній кімнаті.

Так і на весіллі – два брати перебували в різних кутках кімнати. Святкування було в самому розпалі.

Гости топтали підлогу під чергову пісню про нещасливе кохання, а сусідська кішка Туся обережно прогулювалася порожніми стільчицями, намагаючись стягнути зі столу брудною лапою шматочок щастя.

Перший день нової сім'ї почався під акомпанемент глухого, але потужного сопіння молодої дружини. Антон прокинувся і схопився за голову: її буквально розрізав на частини пронизливий біль. Більшу частину ліжка займало важке тіло новоспеченій дружини. Антон подивився на всі боки. У кутку лежали подарунки: яскраво-червоно-синій столовий сервіз, пара ковдр, картина, яка зображала напівоголену худу дівчину на тлі єгипетських пірамід, набір китайських ножів і купа квітів, зірваних, мабуть, на сусідському городі.

Півдня подружжя провалялося в ліжку, а під вечір вирішило прогулятися вулицею. Любка ледь-ледь натягала на великі свої плечі квітчасту сукню. Вона стояла біля дзеркала, відокремлена від нього частоколом із дешевої косметики, лаку з кривавими пальчиками на фланкі і недопитої пляшки шампанського, яку вона ще вчора притягla з банкету. Все б нічого, але плаття обтягло її важкий бюст, а далі м'ялося і ніяк не бажало опускатися. Любка замугикала. Її голі пухкі стегна безсило тримтели від нетерпіння.

růžičkami červené bavy, je slavnostně a s vypětím, jako by sama litovala, že její mládí už je nenávratně pryč, prohlásila za muže a ženu. Potom zmáčkla tlačítka na magnetofonu a ozval se, ne, spíš zařval, Mendelssohnův Svatební pochod. Novomanželé vyděšeně pohlédli na předsedkyni a na její účes, který připomínal zlověstně se vzdouvající devátou vlnu. Tři lidé v jedné místnosti, a to byla celá ta sláva. A potom přišel na řadu rodinný „večírek“: v domě ženichovy tchyně se sešli rodiče, sestry a strýcové. Anton seděl v čele stolu a objímal tu masivní část Ljubina těla, které se u ostatních žen říká pas. Burácela hudba devadesátých let, všechno pokrmy poskakovaly na stole v rytmu sto dvacet úderů za minutu, prázdné lahvě se rádily jedna za druhou jako vyštřelené nábojnice a nevěstina sestra zvědavě pokukovala po novomanželích. Antonova matka seděla v kresle a smutně přihlížela, jak její syn každou chvíli dolévá sobě i své novopečené manželce.

Ženichův bratr Sergej postával u vchodu do místnosti a s nepatrným opovržením si prohlížel hosty. To, že jsou bratři, nebylo na první pohled vůbec patrné: Anton je vysoký a kudrnatý, s drsnými, ostře řezanými rysy, kdežto Sergej je středního vzrůstu s jemně tvarovaným obličejem a rovným nosem. Jsou od sebe vzdáleni pět let, ale někdy by se mohlo zdát, že časová propast mezi nimi dosahuje téměř paděsáti let. Když byli malí, často se prali – buď mezi sebou, nebo s dětmi ze sousedství. Sergej na svého bratra dohlížel, ale málokdy byl schopen proniknout do jeho dětské duše, a často naopak docházelo k tomu, že se nezastával Antonem, ale souseda Žení, který bydlel oproti. Ale proč? Na tuto otázkou asi nikdy nehledal odpověď a snad si ji ani nepokládal.

Prostě to tak bylo.

Bratři nikdy nepřekonalni bariéru odcizeni, která mezi nimi stála. Jejich příbuznost se jevila jako omyle, jako by jim ji někdo vnutil, ale ona v jejich duších nikdy doopravdy nezakořenila. Rozdílnost oba bratří dlouhou dobu nenápadně unášela opačnými směry. Dokonce si ani nebyl schopen vybavit, že by si spolu někdy venku hráli. Jednou po sobě doma cákali vodu z lahvi, až vytopili celý byt. Matka byla zrovna v obchodě, a když se vrátila, zalapala po dechu. Popadla pásek a vyrazila za Sergejem.

„To nebyl můj nápad!“ křičel na matku. „Já za to nemůžu.“ neprestával řvát Sergej, který se zamkl v koupelně. „Anton si začal.“

„Otevři ty dveře, já ti dám Anton! Ty jsi starší, máš snad svoji hlavu,“ bušila na dveře máma. Mezitím se mladší bratr schovával v ložnici pod divanem.

A stejně tak i na svatbě byl každý z bratrů v jiném rohu místnosti. Oslava byla v plném proudu. Hosté podupávali v rytmu další písni o neštastné lásce a sousedova kočka Tusja se opatrně procházela po prázdných židlích a zablácenou tlapkou se pokoušela stáhnout si pro sebe ze stolu kousíček štěsti.

První den novomanželů začal za doprovodu nezřetelného, zato mohutného funění mladé ženy. Sotva se Anton probral, chytil se za hlavu. Div se mu pronikavou bolestí nerozskočila. Větší část postele zaujmalo robustní tělo jeho novopečené chotě. Anton se rozhlédl kolem. V koutě se povalovaly dary: zářivě červenomodré jídelní servis, dvě peřiny, obraz zachycující polonahou štíhlou divku s egyptskými pyramidami v pozadí, sada čínských nožů a hromada kytek, očividně natrhaných na sousedově zahradě. Dopoledne strávili novomanželé v posteli a k večeru se rozhodli, že se projdou venku. Ljubka si s námahou přetáhla přes svá mohutná ramena květované šaty. Stála u zrcadla, od kterého ji oddělovala palisáda levných kosmetických přípravků, lak na nehty v lahvičce umazané od rudých šmouh a nedopitá lahev šampaňského, kterou si dotáhla včera z hostiny. Všechno bylo v pořádku, až na to, že když šaty obeplnuly její masivní poprsí, zasekly se a nešly přetáhnout dolů. Ljubka něco zamumlala. Její nahá kyprá stehna se bezmocně trhala netrpělivosti, rukama se snažila šaty stáhnout, ale látku se ne a ne poddat a sesunout

руками вона тягнула плаття вниз, але тканина вперто зупинилася, не дійшовши до талії. Антон лежав на розстеленому ліжку і дивився, з якою відчайдушною завятістю намагається Любка надіти на себе цю красу.

Це видовище його бавило, він задоволено, без найменшої ознаки сексуального збудження дивився на напівголу жінку. А та наче робила символічний акт – намагалася вліти в розміри свого мінулої, коли вона ще цілком стрункою ходила вулицею, а вслід за нею свистіли не надто тверезі підлітки. Нерівна боротьба тривала, плаття трималося на місці. Зрештою змучена жінка голосно вилаялася матом, сіла на ліжко і приречено зітхнула – плаття бессило повисло на широкій спіні спині, як прapor капітуляції в боротьбі за молодість.

Антон зітхнув і допоміг Любі зняти нещасливе плаття з голови. Та вдячно подивилася на нього, і в її блакитних очах він побачив дивну суміш щирого горя, ніжності і образи. Такий погляд Антон бачив у неї лише кілька разів за все життя.

Виникала незручна пауза, життєвий цикл якої виявився надзвичайно невеликий – Люба відвернулася від чоловіка і тихо засопіла. Буквально через кілька секунд вона вже бурчала, що давно пора виходити. У ті дні вони жили на орендованій квартирі, на останньому поверсі дев'ятиповерхівки, а ліфт ще з середини 90-х не працював; щоб вийти на вулицю, потрібно протопати сходами неабиякі півкілометра.

Любка натягнула інше плаття – чорне в білий горошок. Плаття, за фасоном набагато ширше за попереднє, і більш схоже на по-тертий домашній халат, відразу покрило її тіло, як чохол горбату машину. Дружина Антона постояла перед дзеркалом, покрутила широким задом, оглянула себе зі спини і з жalem щільно стиснула пухкі губи – вона сама собі не подобалася. Potim зітхнула, але на цей раз її подих був більше схожий на глибокий, з глибини душі, стогін.

Ще хвилину покрутилася перед дзеркалом, нафарбувала губи густим шаром яскравою, наче кров, помадою і обдала себе дешевим дезодорантом, який хмарою вкрив її, всі речі в коридорі, і їїкий непримісний квітковий аромат долинув навіть до Антона, який сидів на стільці в кухні і курив.

– Я готова. Як я тобі? – сказала Любка і повернулася до чоловіка. Той оглянув її з ніг до голови – дружина виглядала набагато старшою за свої 24 роки, біля очей вже виднілися невластиві вікі зморшки, просторе плаття не змогло повністю приховати повноту, а яскраво намальований макіяж тільки підкresлював її вікову вітому. Ale тоді Антон всього цього не помічав – він кохав Любку.

– Ти гарна, мужики заздритимуть мені, – сказав чоловік і посміхнувся.

– A ти дивись пильно, щоб не відбили мене, – то чи серйозно, чи то жартома відповіла Любка, і теж легко посміхнулася.

Через годину вони йшли темною вулицею до бару «Дубок». Антон незграбно підтримував дружину за лікоть, адже він не звік до жіночої компанії. До неї у нього не було довготривалих любовних відносин, йому нікяк не вдавалося завести знайомство на вулиці. З Любкою його познайомила Ірина, мама Антона, – та виявилася якоюсь далекою родичною, а мати бачила, як син страждає без жіночої ласки, тож вирішила звесті їх, запросила на день народження. До кінця життя Ірина шкодуватиме про свій вчинок і мучитиметься в безсилі їх розлучити. Ця мука мала початок, але не мала кінця, і набагато пізніше Антон зрозуміє свою маму.

A тоді, під вечір, у барі традиційно багатолюдно. Відчувається запах шашлику, який готовують тут же у дворі, на сценці співачка з пропитим хрипким голосом співає про те, як вона сяде в ка-брюлет і подастися кудись світ за очі. Брязкає гітара, синтезатор підтримує ритм у 100 ударів в хвилину, а відвідувачі напідпитку трясуть пивними животами поміж столиків і вдають, що танцюють. Антон сів із дружиною неподалік від проходу до вібральні, яка, до речі, знаходилася на вулиці – це звичайний дерев'яний вигрібний туалет. Любка перекинулася на спинку стільця і з цікавістю спостерігала, як за сусіднім столиком двоє п'яних мужиків сперечуються про те, що роблять «помаранчеві» при владі. Очевидно, супереч-

k pasu. Anton ležel na rozestlané posteli a sledoval, s jakou zoufalou úporností se Ljubka snaží obléci.

Bavil se tou podívanou a s úsměvem, bez sebemenšího náznaku sexuálního vzrušení, polonahou ženu pozoroval. Bylo to, jako kdyby prováděla symbolický akt – vši silou se pokoušela vnměstnat do rozměrů, které už byly davnou minulostí, stejně jako doby, kdy se ještě jako dobře rostlá dívka procházela po ulici a hvízdali na ni podnapilí výrostci. Nerovný boj stále trval, ale šaty se ani nehnuly. Nakonec vyčerpaná žena nahlas vulgárně zanadávala, usedla na postel a rezignovaně si povzdechla – šaty ji bezmocně zůstaly viset na širokých, upcených zádech jako vlajka na znamení kapitulace v boji o mládi.

Anton vzdychl a pomohl Ljubě stáhnout ty nešťastné šaty z hlavy. Vděčně se na něho podívala a on v jejich očích spatřil podivnou změt upřímného zármutku, něhy a potupy. Tento pohled Anton viděl jen několikrát v životě.

Nastala chvíle trapného ticha, ježž životnost byla neobvyčejně krátká – Ljuba se od něho odvrátila a tise zasupěla. Uplynulo jen několik málo vteřin a ona mručela, že už měli dávno vyrazit. Tou dobou žili v pronajatém bytě, v posledním patře devítipatrové budovy, kde výtah nefungoval od poloviny devadesátých let. Aby se člověk dostal ven, musel sejet schody v délce dobrého půl kilometru. Ljubka si oblékla jiné šaty, černé s bílými puntíky. Šaty mnohem širšího střihu, než byly ty předchozí, se spíše podobaly obnošenému domácímu úboru a rázem pokryly její tělo jako ochranná plachta obepínající auto. Antonova žena stála před zrcadlem, zakroutila svou širokou zadnicí, prohlédla se zezadu a nespokojeně sevřela své plné rty. Sama sobě se nelíbila. Potom si povzdechla, ale tentokrát se její vzdech spíše podobal skutečnému zasténání, které vycházelo až odkudsi z hluobi její duše.

Ještě chvíli se nakrutovala před zrcadlem, naličila si rty silnou vrstvou krvavé rudé rtěnky a zahálila se do oparu laciného deodorantu, který zachvátil celou chodbu a jehož dráždivá a nepřijemná květinová vůně dostihla dokonce i Antona, který seděl v kuchyni na židle a kouřil.

„Jsem hotová. Co si o tom myslíš?“ řekla Ljuba a otočila se na muže. Ten si ji prohlédl od hlavy až k patě: vypadala na mnohem vic než svých čtyřadvacet let. Kolem očí už se ji objevovaly typické stařecké vrásky, volně šaty jen stěží zakrývaly její obézni postavu a výrazný make-up jen podtrhoval to, jak je unavená životem. Ale tenkrát si Anton níčeho z toho nevšiml. Miloval ji.

„Jsi krásná, chlapci mi budou závidět,“ řekl a usmál se. „Tak měj oči na stopkách, aby ti mě neodloudili.“ odpověděla trochu vážně, trochu v žertu Ljuba a i ona se lehce poušmála.

Za hodinu už si vykračovali temnou ulici do baru Doubek. Anton ženu toporně přidržoval za loket, protože pořád ještě nebyl na dámksou společnost zvyklý. Před Ljubou žádný dlouhodobý milostný pomér neměl a nedářilo se mu navázat známost jen tak na ulici. S Ljubou ho seznámila jeho matka Irina. Ukázalo se, že je to jakási vzdálená příbuzná, a tak když matka viděla, jak její syn bez ženské lásky strádá, rozhodla se je dát dohromady a pozvala Ljubku na oslavu narozenin. Do konce života bude Irina svého činu litovat a sužovat se bezmoci, že už je nemůže rozdělit. Tohle trápení mělo začátek, ale nemělo konce a Anton svou matku pochopí až mnohem později.

Stejně jako obvykle, i tenkrát večer bylo v baru plno. Za vůně šašliku, linoucí se ze dvora podniku, zpívá na jevišti zpěvačka s vypitým, chraplavým hlasem o tom, jak nasedne do kabrioletu a někam odjede. Drnká kytara, syntezátor udržuje rytmus v tempu sto úderů za minutu a podnapilí návštěvníci třesou svými pivními pupky mezi stoly a tváři se, že tančují.

Anton a jeho žena se usadili nedaleko od průchodu k toaletě, která se mimochodem nachází venku – je to obyčejný, dřevěný suchý záchod. Ljubka se opřela o opěradlo židle a se zájmem pozorovala, jak se u sousedního stolu dva opilí chlapci hádají o tom, co dělají „oranžovi“ ve vladě. Bylo patrné, že spor se tähne už hodně dluho a že je přímo úměrný dvěma prázdným lahvin vina, které stály na stole.

ka trivala вже тривалий час, і була пропорційна двом порожнім пляшкам вина.

– Ну, хто ці «помаранчеві»? Западенці, вони ж як слід працювати не вміють, все до своїх польщ та німеччин. I що? що вони для країни зробили? – один із товаришів по чарці махав rukoju i запаленою цигаркою.

– Не кажи. Я ось бував в Прикарпатті – всі будиночки доглянуті, двері чисті, плюнути на землю соромно, ѹї-богу, – відповідав другий.

– Так, ти що, за цих «бандерівців»? – раптом grimniv kулаком по столу його опонент так, що попіл із сигарет злетів у повітря і акуратно, немов спеціально, опустився сірою хмарою в склянку з недопитим вином.

Виникала незручна пауза. Мужик із цигаркою глянув у чарку, пальцем спробував виловити попіл, ясна річ, безуспішно. Повернув голову від столу, і, наче сплюнув на підлогу, а потім залпом випив попелясто-винну суміш.

Другий із посмішкою спостерігав за невдахою приятелем, і обидва майже забули, про що говорили. Так би мирно і закінчилася пиятика двох дружів, якби не втрутилася Любка.

– Значить, твій друг все-таки не підтримує Донбас? – сказала голосом вона, так, що двоє товаришів по чарці одразу подивилися на неї.

Anton хотів сказати дружині, щоб не втручалася, але та навіть і вухом не повела.

– Ti ж rozumíš, що він – зрадник? – сказала Любка і тицнула пальцем у чолов'ягу, який бував у Прикарпатті.

В цей момент стихла чергova melodiya «платаму чта нізя бить на свете красивої такої» і приміщенням бару rozplilasя kalojenoю tiša. Мужик із цигаркою підозріло подивився то на Любку, то на свого товариша. Zdavalося, що зараз виникне býka, i незрозуміло kого будуть бити – чи то дружину Антона, to чи захисника «помаранчевих».

– Mužiki, ta жартує вона, ne zverтайte uvgagi, – moviv Anton, namagaючись rozrybiti obstanovku.

– Чому я жартую? Hí, якraž я seriozna, nehay tohj tip vídovist za kogo vín – za našich chi za «banderívci», – napolyagala Любка. Ňi obilicia viражalo zoseredjenist, nemov dla nej zaraz virishetsya питання nadzvichainoi важливosti.

Мужик із цигаркою nasupivся. Druhij troхи píživsya. Anton занeruval. Atmosfera naelektrizovala.

– Tak nehay skajke, ja vín dumáe, – ne vgramovuvala Любка.

– Ta vже zamovkni, tobí ũ, vžako pomovchat? – oburivsa Anton, ale konflikt vже pížno bulo gasiti.

– I a «pomovč»? – vídguhnula Любка, zvernuvši svoju lout vже proti chovateli, – to výrobcovi.

– Muži, bud-łaska, bud-тиho. Nehay ludi sami rozbereutsya, – Anton sprobuval vmoviti dружинu.

– Ta píšow ti! Ti chotyho výgorodkuš? Vín zradnik! A ti, murlo, choty si sidiš, rozkapustivsya... – zakricala v stroru chovateli.

– Zamovlaty ũsco bydete? – u samiy rozpal skandalu do stolika píživsya molodenčka oficjantka v džinsax i u červonemu sve-triku. Chovatela i z cigarko raptom posmíhnusya, drugij těž posmíhnusya.

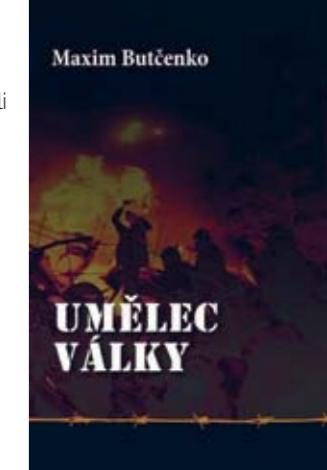
– Nu i telička tobí popalasja, vona tobí míska ũže ne raz z'galutue, – sказав toj gluzlivu i znova xarknub. Prispiv písni pro vtracenu loubi заглушiv rozložen i burmotinna.

Ljubo, prosim tě, bud-ťich. Nech je, ať si to vyřídí sami mezi sebou, – snažil se Anton přemluvit manželku.

„Seru na tebe! Co se ho zastavas? Je to zrádec! Ty zmetku jeden, jenom tady vysedavas..“ zakřícela na adresu muže Ljuba, ale konec jeji věty zanikl v další písni o nešťastné lásce, která zrovna začala hrát. „Nějaké další přání?“ Když vystup vrcholil, přistoupila ke stolku mladčíka servírk v džinech a červené blúzce.

Chlápek, už s cigaretou, se znenadání usmál a i ten druhý se ušklbl. „Ta baba tě teda dostala, ta by byla schopná ti znásilnit mozek.“ usmál se a znova si odplivl.

Refrén písni o nešťastné lásce přehlušil Ljubino rozezlené zamumlání a posměšky hostů u sousedního stolu.

Обкладинка чеського видання «Художника війни»

Ольга Смольницька. Поезії.

Письменниця, українознавиця, перекладачка, літературний критик, журналістка Ольга Смольницька народилася у 1987 році у Сімферополі, нині проживає у Київській області. Лауреат численних літературних конкурсів та премій. Авторка понад півтори сотні наукових статей та восьми художніх книг, поетичних збірок «Ангел ночі», «Відшукаю мінливу комету» (обидві 2009), «Чорний метеорит» (2010), «Мандрівник» (2011); книги телесценаріїв, есеїв, статей «У пошуках коріння» (2010), «Лілеї для Нілі» (2012, пам'яті Ніли Зборовської), електронної збірки поезій «Стиглий виноград» (2017). Публікувалася у Польщі, Бразилії, Німеччині, Словаччині. Поезії та телевізійні сценарії перекладалися іспанською, німецькою, польською, португальською, російською мовами (перекладачі: Віра Вовк, Лідія Крюкова та ін.).

П'ять зірок (празька легенда) (сонетино)

Пам'яті чеського святого Яна Непомуцького (XIV ст.)

Це янгол спеки вдалині
Торкнув мене крилом багряним –
І все повилося туманом,
Все мов ілюзія мені.

О, змилосердься в літні дні!
Що хочеш ти?.. Дух невблаганим
Стає – і містом легендарним
Веде у видива страшні.

...Ні, сповіді я таємниці
Вам не розкriю, о злочинці –
Несхитним буду і в кінці.

...П'ять руж врятують біснувату –
Тіка нечистий од розплати.
Це п'ять зірок в твоїм вінці..
19.07.2014, Київ

У вірші обіграно житіє та іконографію св. Яна Непомуцького (Йоганна з Непомука), покровителя Чехії. Також використано легенди. За однією з версій, король Вацлав IV вимагав в Яна Непомуцького,

щоб той розкрив таємницю сповіді королеви, чиїм духівником був. Той відмовився, і після тортур майбутнього святого скинули у Влтаву. Над водою виникло сяйво – п'ять зірок. Тому св. Ян зображується у п'ятизірковому вінці. Цьому святому присвячено багато легенд: один із сюжетів – перемога св. Яна над дияволом, заступництво за одержимих (у тому числі зафіксовано співчуття жінкам). Узагалі пам'ять про Яна Непомуцького була дуже популярною в чехів ще задовго до канонізації у 1729 році. Цікаво, що на сьогодні це – єдиний чеський святий, визнаний усією католицькою церквою (як альтернатива Яну Гусу).

Кольє «Драконі» (Реліквія рудоліфінської Праги): Дракончик у діамантовому яйці

Краси в натхненні – вірите – нема:
Це кров і жовт, це флегма й моровиця,
Запалених очей біль, що слізиться... –
Але чому вогонь мене пройма?

Ось колба – тонко видута тюрма
Для чоловічка, що у склі здійсниться.
А ось дракончик чеський золотиться –
Життя у діаманті, не пітма.

Яице рожеве з-поміж всіх колекцій –
Цю таїну для альхемічних лекцій
Не бачили ще в жодному із міст.

Змій одержимість зцілить якнайлішче...
І знов дракон кусає власний хвіст
(Цей символ ви відкриєте пізніше...)

19.07.2014, Київ

Кольє «Драконі» – легендарна реліквія з видатної колекції імператора Рудольфа II Габсбурга (1552-1612). У діамантовому яйці – ще не народжений золотий дракончик. Яице тримає дорослий дракон (символ влади). Дракон (змій), який кусає власний хвіст, – Уроборос (К. Г. Юнг). Символ, відомий слов'янам. Рудольф II – імператор Священної Римської імперії, «найдивніший з Габсбургів», «чародій на троні». Сьогодні – один із символів Праги. Народився у Відні, виховувався в Іспанії в свого дядька Філіпа II, але обожнював Прагу, де провів більшість життя. Тому всіляко розвивав улюблене місто, яке стали називати рудольфінською

Прагою і феноменом. Не будучи чехом, імператор розвивав саме національний колорит міста, знов і чеську мову. Ця непересічна особистість була суперечливою. Освічений, різноміній, за типом представник Відродження, Рудольф II мав багато гарних рис, але у нього стала розвиватися психічна хвороба (чому сприяло оточення). Зокрема, імператору здавалося, що він одержимий дияволом. Урешті-решт, через провальну політику Рудольф II був скинутий з престолу. За власним заповітом, похований у Празі. Як казав сам колишній імператор, це місто його не оцінило. Серед численних захоплень Рудольфа II була алхімія, за що імператора називали «германським Гермесом Трисмегістом».

ЃОЛЕМ

Ѓолем – остання людина.
У червоно-чорних скельцях
Празьких вітражів –
Зім'ята жменя.
Повітря старим вином тече в глину.
А я забиваю дати тобі наказ.
Тобі – останній людині,
Яка не хоче душі.
Яка не розуміє своїх почуттів.
Дивлюся на тебе крізь вітраж.
Який – кажановими крилами,
Спалахами тріпоче.
Землю – землі, прах – праху.
Стираю тобі з чола життя,
Бо чомусь – раптово! –
Стало шкода чеха – священика Тадеуша,
Вбитого тобою.
Він помилявся –
Як ми всі.

29.05.2010, Сімферополь

Protect Company
Приєднуйся до нас і станьте
частиною успішної команди

Protect Company:

- застосовує нові технологічні процеси наших іноземних співробітників з досвідом світового класу
- охороняє інвестиції
- професійний трейдер
- надає клієнтам повну інформацію про фінансові продукти та послуги, на основі яких клієнт може прийняти правильне рішення та вибрати відповідний інвестиційний продукт

Protect Company – іноземна компанія, яка працює у всьому світі і розширює свій бізнес. Пропонуємо надзвичайну кар'єру. Прийті до нас і, можливо, ми виберемо Вас до нашої професійної команди. Хочете заробити надстандартні гроші? Зв'яжіться з нами.

Трейдер на біржі – Прага

Що Вас чекає:

- спілкування з існуючими та потенційними клієнтами в Україні
- щоденні евіденції та здійснення запитів клієнтів
- презентації продукції компанії
- робота з базою даних, управління клієнтською програмою компанії

Що ми очікуємо:

- повну середню освіту
- добре комунікативні навики
- володіння українською мовою
- бажання надалі удосконалуватись та розвиватись
- вміння працювати самостійно

Що ми пропонуємо:

- високий fix – 20 000 – 30 000 кр, необмежені комісійні від бізнесу та щомісячні бонуси
- приємний та молодий колектив
- тренінги в рамках робочого дня
- приємне та сучасне середовище в центрі Праги
- бібліотека з професійною літературою та досвідчені колеги
- здобуття нових знань про ринок
- можливість кар'єрного старту, швидкого зростання та розвитку
- безлімітні дзвінки, робочий автомобіль, Multisport karta, професійні семінари та тренінги, стажування за кордоном, відпустки, вигідна робоча гіпотека та інше.

info@protectcompany.cz

tel: 277005983

www.protectcompany.cz

Mezinárodní autobusová doprava

SVD TRANS

МІЖНАРОДНІ АВТОБУСНІ РЕЙСИ МІЖ ЧЕХІЄЮ ТА УКРАЇНОЮ

**Київ-
Плзень** Київ - Житомир - Рівне - Львів -
Краків - Острава - Оломоуц - Брно -
Прага - Плзень

**Трускавець-
Плзень** Трускавець-Дрогобич-Стрий-
Львів-Краків-Острава-Оломоуц-
Брно-Прага-Плзень

**Черкаси-
Плзень** Черкаси - Київ - Житомир - Рівне - Львів - Краків -
Катовіце - Вроцлав - Легніца - Ліберець -
Млада-Болеслав - Прага - Плзень

БРОНЮЙТЕ ТА КУПУЙТЕ КВИТКИ:

**Křižíkova 345/4, Praha 8 - Karlín
Автовокзал Florenc, Hala 2, kanc. 204**

+420775300611

+380987769934

svdtrans.com